

NOVI

Odmev

GLASILO KULTURNO PROSVETNEGA DRUŠTVA SLOVENSKI DOM ZAGREB

APRIL 2024 • ŠTEVILKA 84 • ISSN 1331 - 548X

Prešernov dan
počastili s tremi
dogodki

• Bagola s svojo
• poezijo ob glasbi
• spet očaral
• Slovenski dom Zagreb

• Intervju:
• Gospodarski
• svetovalec na VRS
• Dušan Pšeničnik

• Rodbina Boncelj
• v Zagrebu pustila
• neizbrisen pečat

Novi odmev izdajata
Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
 in **Svet slovenske nacionalne**
manjšine Mesta Zagreb
 s pomočjo
Savjeta za nacionalne manjine
Republike Hrvatske
 in **Urada vlade Republike Slovenije**
za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za izdajatelja:

Darko Šonc

Uredništvo:

Miroslava Maria Bahun, Stanka
Herak, Polona Jurinič, Irena Pavlovič,
Darko Šonc, Tanja Borčić Bernard,
Cvijeta Pandol Udiljak.

Urednica:

Agata Klinar Medaković

Pregled, priprava in oprema besedil:

Drago Balažič

Oblikovanje in prelom:

Intergrafika TTŽ d.o.o.

Tisk:

Intergrafika TTŽ d.o.o.

Bistranska 19, Zagreb

Izhaja občasno v slovenskem in
 hrvaškem jeziku.

Naklada: 800 izvodov

Naslov uredništva:

Kulturno prosvetno društvo
Slovenski dom Zagreb
 Masarykova 13/I, 10000 Zagreb
 tel./fax +385 (0)1 48 55 171
slovenski-dom@zg.t-com.hr
http://slovinci-zagreb.hr

Utrinek s proslave ob
 slovenskem kulturnem prazniku
 v Slovenskem domu Zagreb,
 31. januarja 2024. Foto: akm

VSEBINA 84/2024

SLOVENSKI DOM - NAŠ DRUGI DOM

Uvodnik	3
Razstava, venec in predstavitev knjige ob prazniku	4
Božidar Brezinščak Bagola	7
Izdelki keramike Liboje po izboru Tonija Politea	8
Fašnik u Slovenskom domu Zagreb	9
Praznovanje 8. marca v Slovenskem domu Zagreb	10
Tradicija uskrasnih izložbi se nastavlja	11
Dvajset let Društva izgnancev Zagreb	12
Bliža se nastop na reviji <i>Primorska poje</i>	13
"Vsakega novega člana ali čalnice smo zelo veseli"	14
Tudi letos bomo veliko prepevali	15

SLOVENC NA HRVAŠKEM

Literarni večer z Veroniko Simoniti	16
Kulturni praznik v znamenju skrbi za ohranjanje maternega jezika	17
Prešeren v sliki in besedi	17
Skupščina SKD Lipa in počastitev kulturnega praznika	18
Fotografska razstava ob dnevu žena	18
Drežniški igralci na Reki	19
Slovenska planinska pot na Reki	19
Ob kulturnem prazniku	20
Poslovala se je Klaudija Ana Velimirovič	20
Delovanje manjšinskih svetov skozi oči članov	21

NOVICE OD TU IN TAM

Nezakonite migracije, JEK 2 in istrske favele	22
Priznanja novinarima za pračenje i izvještavanje o manjinama	23
Odkrivanje kulturne dediščine Gorskega kotarja	24

ODMEVOV INTERVJU

Dušan Pšenčnik: Mi lahko pomagamo pri sklepanju poslov, jih pa ne sklepamo	25
--	----

KULTURNA OBZORJA

Na kratko od tu i tam	28
Vizualni put slobode	29

MATERINŠČINA

Po dvajsetih letih dopolnitev Zakona o javni rabi slovenščine	30
Nova knjiga mladega zdravnika, prvenec najuspešnejšega slovenskega politika in prvi roman uglednega prevajalca	31
Ko združimo prijetno s koristnim	33
Dijaki slovenskega jezika spoznavali štajersko prestolnico	34
<i>V naročju dobrega velikana</i> v slovenščini in hrvaščini	35

PRETEKLOST V SEDANJOSTI

Oče med ustanovitelji tehnične fakultete, sin tekstilno-mehaničnega študija v Zagrebu	36
---	----

ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU

Zgodovina slovenskega alpinizma in gorništva	40
Obiskal je vseh 177 slovenskih planinskih koč	41

ZA VSAKOGAR NEKAJ

Šunka v testu in ajdovi štruklji z orehi	43
--	----

POLITIČNA SVETOVALNICA

Zdaj lahko priznamo: Pusiji smo	44
---------------------------------------	----

84.

 Drago Balažič

Konec februarja je v Sloveniji nastal pravi vihar, ko se je v parlamentarni proceduri znašel predlog zakona o uresničevanju kulturnih pravic pripadnikov narodov nekdanje SFRJ. Najprej se je predlog omejil zgolj na formalno ureditev uresničevanja teh pravic, ki naj bi ga zagotavljala država. Toda že to je bilo za del politike preveč, češ da pripadniki teh narodov lahko že zdaj ohranjajo svojo kulturno identiteto in se kulturno udejstvujejo kolikor želijo. Nekateri so celo trdili, da jim je Slovenija v teh treh desetletjih »povrnila vse z obrestmi«. Toda pravi kraval je nastal, ko so predlagatelji dodali dopolnilo, da naj bi država in šole spodbujale učenje maternega jezika otrok pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v osnovnih in srednjih šolah. Kaj hujšega! Ena od strank je takoj zagrozila z referendumom, druga se ji je pridružila, nasprotniki so trdili, da bi se morali otroci priseljencev učiti slovensko in ne maternega jezika, ki ga itak že obvladajo, v parlamentu so se začela pojavljati vprašanja v smislu »ali se bodo morali zdaj slovenski učitelji učiti albansko, da bodo poučevali otroke s Kosova«, nekateri so ocenjevali, da je ogroženo vse, kar so dosegli naši predniki, proti se je izrekla Komisija SAZU za slovenski jezik, ker da tak predlog ne deluje v korist države, niti njenih prebivalcev. Ni zaleglo nobeno dokazovanje, da gre zgolj za formaliziranje obstoječega stanja, saj v nekaj šolah - preštejemo jih lahko na prste ene roke – že izvajajo dopolnilni pouk maternega jezika v sodelovanju z matičnimi državami. Zakon o osnovni šoli to dopušča. Nič novega torej. Niso zalegli niti strokovni argumenti, da boljše znanje maternega jezika pripomore k lažjemu učenju tujega jezika. Ampak racionalen, strokovno podprt in konstruktiven pogovor ni (bil) mogoč. Predlagatelji so na koncu predlog umaknili, najbrž tudi zaradi zavedanja, da bi nadaljevanje te razprave lahko privedlo do nacional(istič)ne histerije, ki bi na koncu najbolj škodila pripadnikom teh narodov.

Zakaj to omenjamo? Ker se nam vseskozi vsiljuje primerjava s Hrvaško. Vprašanje, ki je tako razvnelo strasti v Sloveniji, je na Hrvaškem zakonsko urejeno. Saj ne, da bi idealizirali stanje, ko gre za manjšine, a dejstvo je, da je Hrvaška položaj narodnih manjšin razmeroma dobro uredila. Seveda je eno pravno-formalni vidik, drugo je stvarnost. Uvedba pouka maternega jezika pripadnikov manjšin kot izbirnega predmeta je tudi tukaj zahteven in velik zalogaj - treba je najti učitelja, prepričati vodstvo šole, organizirati pouk in uskladi-

ti urnike – pa vendar so osnovna pravila postavljena. Kot je jasno opredeljen ustavno-pravni položaj manjšin. Res je, da glede političnega zastopstva v Saboru niso vse v enakem položaju, tudi Slovenci smo glede tega na slabšem, kar zadeva ostale pravice, pa velikih razlik ni. Vprašanje je, ali znajo, zmorejo in hočejo vodilni predstavniki manjšin izkoristiti možnosti, ki jim jih daje zakonodaja. Tudi vloga manjšinskih svetov in predstavnikov v organih lokalne samouprave morda ni dorečena, a to ni edina težava. Da nimajo zadostne »teže« pri odločanju o manjšinskih zadevah so verjetno prav tako krivi pasivnost, nepoznavanje vloge ali neiznajdljivost članov. O tem govori tudi anketa, ki jo je v okviru raziskave o delovanju manjšinskih svetov v minulem mandatu izvedla dr. **Barbara Riman**. Nekatere najbolj bistvene ugotovitve iz te ankete povzemamo v tej številki.

Začetek leta je tradicionalno v znamenju priprav in potem izvedbe prireditev ob Prešernovem dnevu, kar velja za vsa slovenska društva na Hrvaškem. V Slovenskem domu Zagreb smo letošnji kulturni praznik Slovencev obeležili s tremi različnimi dogodki, h katerim bi lahko dodali še literarni večer z **Božidarjem Brezinščakom Bagolo**. Na kratko poročamo tudi o tem, kako so kulturni praznik počastili v drugih društvih po Hrvaški.

V intervjuju smo tokrat podrobno obdelali slovensko-hrvaško gospodarsko sodelovanje, ki je neverjeten zamah dobilo po vstopu Hrvaške v EU. Naš sogovornik je **Dušan Pšeničnik**, ki je na slovenskem veleposlaništvu v Zagrebu zadolžen za gospodarsko področje. Poleg analize podatkov o gospodarskih odnosih nam je tudi pojasnil, kakšna je vloga gospodarske diplomacije in kakšno je poslovno okolje na Hrvaškem. In ko smo že pri hrvaško-slovenskih odnosih ne moremo ne omeniti nedavnega odkritja »istrskih favel«, pri katerih naj bi imeli najpomembnejšo vlogo Slovenci, kot nekakšno protiutež temu pa si lahko preberete zgodbo ljubitelja gora iz Delnic, ki je v šestih letih obredel vse planinske kočice ali domove v Sloveniji. Vseh 177! Ni treba poudarjati, da je navdušen na Slovenijo in Slovenci, med svojimi podvigi pa se pridno uči slovenščine. Na koncu pa si lahko še preberete, v čem je Hrvaška daleč pred Slovenijo. Ob vsem ostalem, česar tukaj ne omenjamo, pa bo gotovo vredno vaše pozornosti. Prijetno branje!

RAZSTAVA, VENEC IN PREDSTAVITEV KNJIGE OB PRAZNIKU

Zagrebski Slovenci smo tokrat slovenski kulturni praznik zaznamovali s tremi dogodki: razstavo likovnih upodobitev dr. Franceta Prešerna, polaganjem venca ob Prešernovem spomeniku na Bundeku in predstavitvijo knjige o pomembnih Slovencih na Hrvaškem.

 Tanja Borčić Bernard in Agata Klinar Medaković

Prešernove likovne upodobitve in nastop osnovnošolcev iz Rogaške Slatine

31. januarja je bila v prostorih Slovenskega doma Zagreb otvoritev razstave izbranih upodobitev dr. Franceta Prešerna iz zbirke Gorenjskega muzeja Kranj in Prešernovih spomenikov iz Kranja. **Ana Debeljak**, kustosinja razstave *Kedar bodem ženin, bodeš me slikal – likovne upodobitve Franceta Prešerna in Prešernovi spomeniki iz Kranja*, je govorila o tem, da v času Prešernovega življenja ni nastal niti en njegov portret ali fotografija. Likovne upodobitve Prešerna so nastale po njegovi smrti po opisih njegovih sodobnikov in fotografijah njegovih ožjih sorodnikov – sestre Lenke in bratranca Antona Svetine, ki jima je bil Prešeren podoben. Na razstavi si je bilo moč ogledati upodobitve Prešerna številnih znanih slovenskih umetnikov in kiparjev: Franza Goldensteina, Mihe Maleša, Elka Justina, Maksima Gasparija, Hinka Smrekarja, Božidarja Jakca, Franceta Miheliča, Ivana

Groharja, Marjana Belca, **Jožeta Trobca**, Franca Ksaverja Zajca, Frančiška Smerduja, Lojzeta Dolinarja, Draga Tršarja in Mihe Kača.

Dogodek so popestrili učenci II. OŠ Rogaška Slatina pod mentorstvom profesorice **Matejke Tirgušek** in **Mojce Pažon Čonžek** z zanimivo predstavo *Iskrenje v jeseni*. Predstava govori o slovenskem pripovedniku Ivanu Tavčarju, slovenski kulturi in jeziku v najzlahtnejšem pomenu besede. Številno občinstvo je z velikim aplavzom nagradilo njihov nastop na harmoniki in plesno točko na melodijo *Cvetje v jeseni* iz istoimenskega Tavčarjevega literarnega klasika, najbolj znane ljubzenske zgodbe v slovenski književnosti.

Dogodka se je udeležil tudi slovenski veleposlanik na Hrvaškem **Gašper Dovžan**, ki se je Gorenjskemu muzeju Kranj iskreno zahvalil za čudovito razstavo in dodal, da mu je v posebno čast, da se kulturnega praznika letos spominjamo z neko gorenjsko noto, kajti tudi sam namreč prihaja z Gorenjske, na kar je posebej ponosen.

Foto: akm

Učenci II. OŠ Rogaška Slatina s profesorico Matejko Tirgušek.

Likovne upodobitve Franceta Prešerna.

☐ Polaganje venca na Prešernov spomenik

7. februarja so predstavniki slovenske manjšine mesta Zagreb in Veleposlaništva Republike Slovenije že tradicionalno organizirali polaganje vencev na Prešernov spomenik v Aleji pesnikov v zagrebškem parku Bundek. V imenu Slovenskega doma in Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb je venec položil predsednik **Darko Šonc**, v imenu veleposlaništva pa veleposlanik Gašper Dovžan, ki je zbrane tudi nagovoril. Poudaril je pomen Franceta Prešerna za slovensko kulturo ter čestital slovenski kulturni praznik članom slovenske skupnosti v Zagrebu in vsem prisotnim, med katerimi je bila tudi svetovalka-odposlanica predsednika Republike Hrvaške za človekove pravice in civilno družbo **Mirela Mulić**. Polaganje vencev je popestril recital Prešernove poezije: članica Slovenskega doma Zagreb **Agata Klinar Medaković** je recitala *Magistrale*, gledališki, televizijski in filmski igralec **Zlatko Ožbolt** pa je recital

pesem *Slovo od mladosti* ob glasbeni spremljavi na ustni harmoniki, na kateri je zaigral član Slovenskega doma Zagreb **Marjan Dirnbek**. V imenu župana Mesta Zagreb je venec položila **Ljiljana Klačnja**, vodja oddelka za narodne manjšine v mestnem uradu za kulturo in civilno družbo, v imenu Društva hrvaško-slovenskega prijateljstva pa **Mladen Veličković** in **Andrija Karafilipović**.

☐ Nova monografija o zaslužnih Slovencih na Hrvaškem

V sklopu dogodkov, s katerimi so zagrebški Slovenci zaznamovali kulturni praznik, je bila tudi predstavitev knjige *Slovenci na Hrvaškem – gospodarski, znanstveni, kulturni in duhovni prispevki*. Knjigo sta 13. februarja v Slovenskem domu Zagreb predstavila avtorja **Filip Škiljan** in **Vlatka Dugački**.

Gre za četrto monografijo o vidnejših Slovencih, ki so na Hrvaškem pustili velik pečat. V založniški dejavnosti

Foto: Antun Bukovec

Polaganje venca ob Prešernov spomenik na Bundeku.

Filip Škiljan in Vlatka Dugački.

Slovenskega doma in Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb so doslej izšle že monografije *Slovenski umetniki na hrvaških odrih*, *Slovenske barve v hrvaški likovni umetnosti* ter *Slovenci v hrvaškem športu*. Prvotna ideja je bila napisati monografijo o slovenskih znanstvenikih, ki so prispevali k razvoju Hrvaške, vendar se je izkazalo, da jih ni dovolj, zato sta avtorja raziskovanje zaslužnih Slovencev razširila. „Idejni začetnik knjige je bil Darko Šonc, ki me je vprašal, če bi sodeloval pri tem projektu“, pojasnjuje eden izmed avtorjev Filip Škiljan. Za pomoč je prosil svojo kolegico Vlatko Dugački, leksikografinjo iz Zavoda Miroslav Krleža, ki ima veliko izkušenj s pisanjem biografij. Znanstveno sodelujeta že 15 let. „Na monografiji sva delala več kot dve leti. Tudi kasneje smo morali popravljati tekst, nekatere osebe smo umaknili iz knjige, druge na novo uvrstili“, pravi avtor Filip Škiljan. Uporabila sta vse dostopne vire. „Ko se je pojavilo neko ime, sva začela z enciklopedijami in leksikoni, potem z literaturo in publikacijami ter intervjuji. Z ljudmi, do katerih sva lahko prišla, sva se osebno pogovarjala. Uporabljala sva tudi arhivsko gradivo.“ Vlatka Dugački še dodaja, da je vsaka biografija podkrepljena s seznamom literature, za tiste bralce, ki bi o tej osebi radi izvedeli še več. Pri odločitvi, koga bosta uvrstila v monografijo, sta se držala določenih pravil. „Da gre za osebo slovenskega porekla, da je živel, delovala ter del svoje dediščine dala ali še vedno daje Hrvaški“, pravi Vlatka Dugački. Pomemben podatek je, ko gre za že preminule ljudi, predstavljalo tudi mesto, kjer je določena oseba pokopana. „Zdelo se nama je, da gre za podatek, ki govori o nacionalnih čustvih. Hrvaška je bila tem ljudem kot druga domovina, tu so živeli in delovali. Pa vendar jih je nekaj na koncu življenjske poti gnalo, da se vrnejo, četudi le kot nagrobni spomenik, v svojo matično domovino.“ Za razliko od

Foto: akm

klasičnih enciklopedij in leksikonov sta se avtorja odločila, da v monografijo, ki obsega 362 strani, uvrstita tudi sodobnike. „Odločila sva tvegati in pripravljena sva na vse kritike. Veliko je sodobnikov, ki so zaslužili svoje mesto v tej monografiji, na primer predsednik Slovenskega doma Zagreb Darko Šonc,“ pravi Vlatka Dugački.

Monografija je dvojezična. Recenzenta knjige sta dr. **Barbara Riman** in dr. **Dragutin Babić**, v slovenščino jo je prevedla **Matejka Tirgušek**, ki pa ni sodelovala le kot prevajalka, temveč „je tudi sama v slovenskih virih preverjala najine podatke in je dejansko našla precej napak, ki sva jih kasneje s soavtorico popravila. Tako da je sodelovala kot nek tretji recenzent knjige“, opisuje sodelovanje s slovensko prevajalko Filip Škiljan. V monografijo o pomembnih Slovencih na Hrvaškem sta avtorja na koncu uvrstila 295 biografij. Njuno delo s tem ni končano. „V tej knjigi boste zagotovo našli tudi kakšno napako, pomanjkljivost,“ pravi Škiljan. Oba s soavtorico menita, da je prostora za raziskovanje novih imen, ki bi si zaslužila svoj prostor v eni od prihodnjih monografij, še precej več. Slovenci so namreč globoko vpeti v hrvaško kulturo, umetnost in znanost, pustili so tako velik pečat, da je avtor Filip Škiljan prepričan v nadaljevanje te zgodbe. „Zavedam se, da te knjige nihče ne bo bral od prve do zadnje strani. Ljudje bodo v njej iskali podatke o določeni osebi. Namenjena je predvsem strokovnjakom in Slovencem, ki živijo na Hrvaškem ali v Sloveniji in bi radi izvedeli kaj več o sonarodnjakih, ki so svojo dediščino pustili na Hrvaškem,“ zaključuje Škiljan. Naslov knjige je avtorjema predlagala dolgoletna članica Slovenskega doma Zagreb **Polona Jurinić**, izkušena avtorica številnih publikacij Slovenskega doma Zagreb, ki sta se ji avtorja tudi zahvalila za pomoč.

Upravni odbor Slovenskega doma Zagreb

Kot vsako leto pred letno skupščino Slovenskega doma Zagreb, se je tudi letos sestal Upravni odbor: **Marjan Dirnbek**, **Borut Gulič**, **Stanka Herak**, **Agata Klinar Medaković**, **Silvester Kmetić**, **Rolando Nikčević**, **Stanka Novković**, **Darko Šonc** (manjkal je le **Matic Zakonjšek**). Sestanek, ki ga je vodil predsednik Darko Šonc, je potekal 21. marca, na dnevnem redu pa so bile štiri točke: finančni načrt in načrt dela za 2024, poročilo o delu za 2023 in razno. UO je soglasno potrdil vse predlagane dokumente. V načrtu dela za leto 2024 izstopa praznovanje 95. obletnice Slovenskega doma Zagreb. Več podrobnosti o tem bo znanih v prihodnjih mesecih, že zdaj pa lahko povemo, da bo osrednji dogodek 29. novembra v Histrijskem domu v Zagrebu.

(akm)

BOŽIDAR BREZINŠČAK BAGOLA

V Slovenskem domu Zagreb smo 13. marca na literarnem večeru gostili Božidarja Brezinščaka Bagolo, čigar ime je sinonim za literarno odličnost, saj je avtor, ki s svojim bogatim opusom navdihuje bralce vseh generacij. Njegovo poezijo, zbrano v knjigi *Svetkovina u predvečerje* ter njenega ustvarjalca nam je predstavil urednik Božidar Petrač.

 Nika Klepec

Tokratni literarni večer predstavlja nadaljevanje uspešnega sodelovanja s književnikom, ki smo ga že večkrat z veseljem gostili v Slovenskem domu in ki predstavlja tesno vez med slovensko in hrvaško literarno ustvarjalnostjo. Njegova prisotnost v našem društvu je vedno čas za praznovanje duha in uma. Brezinščak Bagola ni le priznan literarni zgodovinar in kritik, ampak tudi pesnik, pisatelj, prevajalec in mislec, ki nas s svojim delom navdihuje in spodbuja k razmišljanju. Je član Društva hrvaških književnikov in predsednik njegove krapinsko-zagorske podružnice, častni član Društva slovenskih pisateljev in Društva slovensko-hrvaškega prijateljstva. Je tudi prejemnik številnih nagrad in priznanj. (O njem si lahko več preberete tudi v pogovoru, ki smo ga objavili v 77. številki Novega odmeva, decembra 2021).

Preden smo se prepustili večeru poezije in glasbe, nam je knjigo izbranih pesmi *Svetkovina u predvečerje* predstavil umetnostni zgodovinar, književni kritik, prevajalec, pesnik in publicist Božidar Petrač. Kot je dejal, je zbirka praznik poezije, ki nas vabi, da se potopimo v svet avtorjeve bogate notranjosti in izkušenj. Po njegovem je Božidar Brezinščak Bagola umetnik, ki je svojo pot tlakoval neodvisno od literarnih trendov, saj njegova dela odražajo edinstveno pot, ki jo je zarisal kot samonikla biljka, ustvarjajoč v svojem nezamenljivem stilu. Kljub vsemu pa vpliva na njegovo delo niso imele le življenjske izkušnje, temveč tudi dela slovenskih literatov, kot je Edvard Kocbek. Bagolino ustvarjanje je preplet življenjskih dogodkov, ki ga je oblikoval v pisca z obsesnim opusom. Zbirka *Svetkovina u predvečerje* bo predstavljena tudi na 3. festivalu knjige v hrvaški Matici.

Avtor Brezinščak Bagola je dejal, da je pisanje v humskem govoru zanj način, kako ostati zvest svojim koreninam in hkrati obogatiti slovensko literaturo s posebnim, avtentičnim glasom. Njegove pesmi so odsev njegovega globokega spoštovanja in negovanja humskega govora, ki je bistven del njegove kulturne identitete. Bagola z vsako besedo, ki jo izgovori, ohranja in počasti ta edinstveni jezikovni izraz. Njegova poezija je most med sedanjostjo in preteklostjo, med sodobnostjo in tradicijo, ki

bralcem omogoča vpogled v bogato kulturno dediščino Huma na Sotli. Za konec je avtor izrazil svoje prepričanje, da je prav negovanje tega govora ključno za ohranjanje in razumevanje naše skupne kulturne zgodovine.

Brezinščak Bagola nam je doživeto prebral dve svoji pesmi: *Figa v žepi* in *Sinek moj dragi*.

Pesmi Božidarja Brezinščaka Bagole je interpretirala tudi naša članica **Vasiljka Tovarloža**. Njena interpretacija pesmi *Rekapitulacija*, *Imam svoj brijeg*, *Knjižnica* in *Sunce na obzoru* je odražala avtorjevo večplastnost in njegovo sposobnost, da se dotakne srca in duha bralcev.

Literarni večer smo obogatili z glasbenimi vložki v duhu humskih popevk, ki so izraz naše kulturne dediščine ter prinašajo toplino in povezanost, ki se prepletata z literarno umetnostjo. Humske popevke so se razvijale skozi čas, ohranjale pa so svojo avtentičnost ter se hkrati prilagajale sodobnim ritmom. Glasbeni vložki: **Siniša Miklaužić** – *Humčani*, Siniša Miklaužić in mladi šarmeri – *Fanika* in Siniša Miklaužić in zagorski mušketeri – *Humčanka*, so poklon tej tradiciji, ki jo je potrebno skrbno negovati in ohranjati za prihodnje generacije.

Druženje smo zaključili v Klubu Moja dežela ter prečudovito preživeli večer, ki je združeval poezijo in glasbo, popotovanje skozi čas in prostor v eno samo, nepozabno izkušnjo vseh prisotnih.

Vasiljka Tovarloža, Božidar Brezinščak Bagola, Božidar Petrač.

RAZSTAVA KERAMIKE

IZDELKI KERAMIKE LIBOJE PO IZBORU TONIJA POLITEA

24. januarja je bila v Slovenskem domu Zagreb na ogled razstava del Tonija Politea, ki je predstavil kolekcijo predmetov Keramične industrije Liboje - KIL. Gre za tovarno z izjemno bogato, več kot dvestoletno zgodovino industrijskega in umetniškega oblikovanja gospodinjske in okrasne keramike, ki je dosegla svetovno slavo, zbiratelj in grafični oblikovalec Toni Politeo pa je več desetletij zbiral izdelke tega podjetja, ki jih je bilo mogoče najti v mnogih gospodinjstvih po vsej Jugoslaviji in tudi zunaj nje.

 Nika Klepec

Po uvodnem pozdravu predsednika Slovenskega doma Zagreb **Darka Šonca**, je o delu vsestranskega zbiratelja in grafičnega oblikovalca **Tonija Politea** ter pomenu razstavljenih predmetov spregovoril Feđa Gavrilović, kritik, umetnostni zgodovinar in galerist. Prav tako se je zahvalil Slovenskemu domu Zagreb za prikaz pomembnosti te edinstvene razstave. Pod oznako KIL so nastajali uporabni predmeti, ki so bili spremljevalci vseh gospodinjstev po nekdanji Jugoslaviji. Politeova zbirka keramičnih artefaktov ohranja dragocene sledi vsakdanjega življenja, predvsem iz obdobja med leti 1950 in 2000. Vaze, skodelice, krožniki in sklede so prihajali iz iste peči na Slovenskem, danes pa jih najdemo v različnih državah, povezanih s skupno zgodovino. Razstavljena keramika nam je zelo dobro ponazorila mogočnost in krhkost, večplastnost in skromnost človeškega življenja ter vsakdanjika. Vsestransko poglobljeno zanimanje Tonija Politea za uporabno umetnost ter visoka estetska vrednost izdelkov tovarne KIL, je Politea spodbudila k zbiranju keramičnih predmetov te tovarne. Hkrati je razstava obiskovalcem predstavila delček industrijske dediščine, ki je tudi prikaz lastne preteklosti in je še vedno dokaj zapostavljena. Razstava je bila odlično sprejeta. Izjemna zbirka Tonija Politea je obiskovalcem približala pogled v svet keramike, ki nosi zgodovinsko in umetniško vrednost.

Foto: nk

Kolekcija predmetov Keramične industrije Liboje – KIL.

Toni Politeo se je rodil leta 1951 v Beogradu. Diplomiral je na Šoli za uporabno umetnost in Pedagoški likovni akademiji v Zagrebu. Leta 1974 je postal član Hrvaškega združenja likovnih umetnikov uporabniških umetnosti (ULUPUH) in profesionalni samostojni umetnik. 1978 je v renesančnem dvorcu pesnika Petra Hektorovića v Starem Gradu na Hvaru odprl prvo privatno galerijo v Jugoslaviji in vsem socialističnem bloku. Razstavljal je po vsem svetu, njegove zbirke pa odražajo duh in svetovni nazor zbiratelja, prav tako tudi življenjsko pot ter stil življenja. Za Politea je značilno, da nič ni klasično in običajno. Vsestranski zbiratelj in grafični oblikovalec danes živi in dela med Zagrebom in Starim Gradom na Hvaru.

FAŠNIK U SLOVENSKOM DOMU ZAGREB

Nakon uzbuđenja oko Božića i Nove godine nastaje kratko zatišje. Ali ne zadugo. Zima se mora otjerati. Počnu se pripremati maškare. U Slovenski dom Zagreb, ove su godine stigle 12. veljače.

 Božena Pavlič

Bolje da propadne selo nego običaji, stara je poslovice. Ovogodišnje *pustovanje* u Slovenskom domu počelo je pojavom crvenokose maske koja je objavila početak zabave.

Osnovan je žiri za odabir najljepših, najzanimljivijih, najoriginalnijih maski.

Brižno izrađene maske prošetale su dvoranom da bismo ih bolje vidjeli i u njima uživali. Tu je bila grčka vještica, princeza, klaun, prekrasna maska sunce, maska s plavom krinkom, kosom i lepezom, Arapin s originalnom maramom, prekrasna dama u crnom, Dolenjka u narodnoj nošnji, čovjek s velikim nosom a najviše su

privukle pažnju dvije maske: kravica i dimnjačar.

Uzbuđenje je završilo kad su objavljeni rezultati. Pobjedila je kravica s crnim mrljama i istaknutim vimenom. Slijedila je Dolenjka u narodnoj nošnji i dimnjačar s ljestvama prema kojem smo imali posebno poštovanje (donosi sreću).

Uz pljesak prisutnih i zadovoljstvo nagrađenih, predsjednik **Darko Šonc** podijelio je tri nagrade za najbolje maske.

Veselje je nastavljeno uz obavezne krafne, piće i ugodno druženje, koje je u Slovenskom domu Zagreb uvijek prisutno.

Foto: akm

Zajednička fotografija veselih maškara, koje su u klubu *Moja dežela* spontano pjevušile slovenske pjesme.

Foto: akm

Slovo od starega leta

Tudi za konec minulega leta smo v Slovenskem domu Zagreb pripravili tradicionalno skupinsko slovo od starega leta, ki se ga je udeležilo kakih 30 članov. Bilo je prijetno in veselo ob zvokih zimzelenih slovenskih melodij, čeprav tokrat ni bilo žive glasbe. Šopkovke so tudi za to priložnost pripravile novoletno tombolo z zanimivimi darili. Predsednik društva **Darko Šonc** je vsem zaželel, da bi bili vsi dnevi v letu 2024 srečni in uspešni ter da bi čim pogosteje obiskovali dogodke v Slovenskem domu – našem drugem domu.

DAN ŽENA

PRAZNOVANJE 8. MARCA V SLOVENSKEM DOMU ZAGREB

Ob mednarodnem Dnevu žena je bila v Slovenskem domu prireditev, ki je združila kulturo in sprostitev. Po pozdravnem nagovoru predsednika Darka Šonca, sta se navzočim predstavila dva izjemno nadarjena glasbenika, študenta Glasbene akademije v Zagrebu Neža Pogačar in Vitomir Janez Zagode.

 Nika Klepec

Neža je s svojim čudovitim vokalom očarala občinstvo, na klavirju pa je njene glasovne bravure spremljal Vitomir. Prešernova dvorana je bila napolnjena z melodijami in aplavzi, ko sta izvajala zimzelene skladbe kot so *Med iskrenimi ljudmi*, *Mlade oči*, *Orion* in *Brez besed*. Vsaka izvedba je bila sprejeta z navdušenjem, ki se je odražalo v toplih aplavzih prisotnih. Po končanem odličnem glasbenem programu

je predsednik v znamenje spoštovanja in praznovanja dneva žena razdelil rdeče nageljne ženskemu delu občinstva. Večer se je nadaljeval z druženjem v prijetnem vzdušju Kluba Moja dežela, kjer so se stkale nove vezi in obujali spomini. Dogodek je bil sklenjen s skupinskim fotografiranjem, ki bo služilo kot trajen spomin na čudovito praznovanje.

Foto: akcm

Gospe, ki so se udeležile prireditve ob dnevu žena, so iz rok predsednika prejele nageljne.

TRADICIJA USKRSNIH IZLOŽBI SE NASTAVLJA

Kreativna radionica Slovenskoga doma Zagreb ove godine postaje punoljetna: djeluje kontinuirano već osamnaestu godinu. Ne nedostaje volje ni ideja da na svojim tradicionalnim izložbama - zimskoj o Božiću i proljetnoj o Uskrsu - pokaže svoje uratke u prostorijama Doma.

 Stanka Novković

Tako su nam 20. ožujka u pred uskršno vrijeme naše Šopekice pripremile izložbu na kojoj smo mogli vidjeti sjajne radove, od slikanja na platnu i drugim podlogama akrilom u tehnici pouringa odnosno slikanja polijevanjem boja, do rukotvorina od papira i umijeća ukrašavanja pisanica na više načina. Lijepo, oku ugodno i nadasve, urađeno s puno truda.

Izložbu je otvorio predsjednik Slovenskoga doma Zagreb, **Darko Šonc**, nakon što je pozdravio prisutne i izrazio zadovoljstvo kontinuitetom održavanja ovakvih izložbi i njihovih obogaćivanja gostujućim umjetnicima. Naime, ove su godine kreativke na svojoj izložbi ugostile trinaestogodišnjeg dječaka, **Roka Buzdovačića**, učenika petog razreda OŠ Sesevetska sela. Mladi autor izložio je, nešto manje slika, a više urbanističko-arhitektonskih skica te skica vlakova i plovila. Iznenadio je maštovitošću, precizne skice i crteži urbanističko-ar-

Roko Buzdovačić i Stanka Novković

hitektonskih rješenja postojećih naselja u Hrvatskoj ali i naselja iz mašte, dizajna željeznica i brodova govore da taj dječak naslućuje potrebe uređenja i obogaćivanja životnoga prostora kao i prometa te na svoj način vrlo ozbiljno pokušava ponuditi rješenja tih problema.

Tko zna, možda je pred Rokom lijepa budućnost slikara, možda arhitekta, zapravo vizionara projektanta uređenijeg, ljepšeg i bogatijeg životnog prostora u kojem će ljudi živjeti zadovoljniji i sretniji. Hoće li tako biti ostaje vidjeti jer on ipak ima samo trinaest godina.

Treba istaknuti i dodatnu vrijednost i zanimljivost ovo-

godišnje uskršne Šopekove izložbe a koja proizlazi iz zajedničkog nastupa kreativki koje su sve umirovljenice i učenika osmogodišnje škole. Kreativna je ekipa i te kako zaokupila pažnju posjetitelja - mnogi su bili zadovoljni i iznenađeni onim što su vidjeli, pohvale nisu izostale. Osim toga mogli su uživati i u zvucima usne harmonike na kojoj je svirao član Slovenskoga doma Zagreb, **Marjan Dirnbek**.

Nakon razgledavanja izložbe uslijedilo prijateljsko druženje u Klubu *Moja dežela*, svima znanom lijepom društvenom prostoru.

Irena Pavlović, Božena Pavlič, Marija Bjelić (z desne).

IZGNANCI

DVAJSET LET DRUŠTVA IZGNANCEV ZAGREB

Minilo je dvajset let od 27. februarja 2004, ko smo ustanovili Krajevno organizacijo društva izgnancev 1941 – 1945 v Zagrebu. Na občnem zboru 14. marca letos smo obujali spomine na preteklost in na uspešno delo.

 Slavko Alojz Kramar

Zbora se je udeležila le polovica članov – osem. Zadovoljni smo s sodelovanjem z Društvom izgnancev Republike Slovenije 1941 – 1945; kot prvi smo poslali popis članov in tudi popis in slike spomenikov izgnancev. Vodstvu Društva smo predlagali, da bi v letošnjem letu organizirali obisk spominskega področja Jasenovac, kjer je bilo ubitih okrog sto izgnancev. Žal so v zadnjih letih boleznin in epidemija koronavirusa omejili ali preprečili naše sodelovanje v spominskih pohodih v Sloveniji. Je pa pomembno, da smo na stalni zvezi s Krajevno organizacijo Društva izgnancev Čatež.

Na občnem zboru so bile izrečene pohvale za delo v minulih dveh desetletjih **Josefi Bogolin**, **Mariji Bjelić** in **Zoranu Šonc**. Posebna zahvala pa gre **Ivanki Filipan**, ki od leta 1991 dela z izgnanci in jim je v minulih 14-ih letih izdajala potrdila o živetju ter jih pošiljala upravnim enotam po Sloveniji.

□ Izdajanje potrdil o živetju zagrebškimi izgnancem

Že štirinajsto leto so člani Društva izgnancev Zagreb prejeli potrdila o živetju, ki jih je treba poslati upravnim enotam v Sloveniji kot dokazilo, da so še živi in upravičeni do prejemanja pokojnin. Potrjevanje dokazila sta 25. januarja v Slovenskem domu Zagreb opravili konzulka **Polona Bradač** in Ivanka Filipan. Tudi tokrat so potrdila prejeli vsi člani, vključno s štirimi članicami,

V prihodnje ne bo več organiziranega potrjevanja potrdil o živetju v Slovenskem domu Zagreb. Pridobiti oz. potrditi jih bo mogoče na:

- Veleposlaništvu Republike Slovenije v Zagrebu, Alagovičeva 30 (predhodna najava na telefon: 01/ 63 11 014) ali
- v Hrvaškem zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v kraju bivanja (npr. HZMO v Zagrebu, ulica kralja Stjepana Tvrtka 5, telefon: 01/ 4595 500).

Za dodatne informacije lahko pokličete predsednika KO DIS Zagreb Slavka Alojza Kramarja na številko 01/ 66 01 041.

ki so v domovih za ostarele. Slovenski izgnanci, ki živimo v Zagrebu, smo lahko srečni, da imamo možnost na tak, do nas prijazen način urejati to formalnost, za kar gre velika zasluga in zahvala slovenskemu veleposlaništvu in tamkajšnjemu konzularnemu oddelku.

Prav posebej se moramo ob tem zahvaliti Ivanki Filipan, s katero Krajevna organizacija Društva izgnancev Slovenije v Zagrebu tesno sodeluje že od ustanovitve, februarja 2004. Gospa Filipan, ki je na slovensko veleposlaništvo prišla že ob odprtju leta 1991, je osebno spoznala vse slovenske izgnance, ki živijo v Zagrebu, jim prostovoljno izdajala potrdila in jih zadnja leta tudi pošiljala na upravne enote v Sloveniji in z njimi urejala ali

reševala vsa druga odprta vprašanja naših članov. Kot hčerka mame, ki je bila leta 1941 prav tako izgnana v Srbijo, je naša članica, sodeluje pa tudi z društvom izgnancev v Lendavi, kjer živijo njeni starši.

Draga Ivanka, velika hvala za vse, kar si naredila za izgnance in mnogo uspehov ter zadovoljstvo tudi v prihodnje.

Foto: Josefa Bogolin

Po letnem zboru je sledilo druženje.

BLIŽA SE NASTOP NA REVII *PRIMORSKA POJE*

Mešani pevski zbor A. M. Slomšek se na rednih tedenskih pevskih vajah pripravlja tudi na nastop na letošnji, že 55. reviji *Primorska poje*. Nastopili bomo 14. aprila v Cerkvi sv. Križa v Križu na Krasu, ki sodi pod župnijo Tomaj.

 Olga Tkalčec

Ker bodo dan kasneje minila natanko tri leta, odkar nas je zapustil naš dolgoletni zborovodja, skladatelj in pevec prof. Vinko Glasnovič, ki je avtor več pesmi, ki smo jih zapeli na tej reviji, se ga bomo spomnili s pesmijo *V nebesih sem doma*. Sicer pa bomo v Cerkvi sv. Križa zapeli še tri pesmi: *Lepa si Marija*, ki jo je uglasbil Franz Schoepf, *Hvali svet odrešenika*, katere avtor glasbe in besedila je A.M. Slomšek ter *Bratje, molimo, da sprejme Bog dar* neznanega avtorja.

Poleg rednih vaj pevskega zbora se udeležujemo tudi slovenskih maš. Do zdaj so bile tri, prva zadnjo nedeljo v januarju in dve v marcu. Do konca leta sta v cerkvi Ranjenega Jezusa na Ilici 1 predvideni po dve maši na mesec v slovenskem jeziku, razen v aprilu, ko bo ena ter julija in avgusta, ko jih ne bo. Razpored maš objavljamo v okvirčku, najdete pa ga lahko tudi na oglasni deski v Slovenskem domu, v cerkvi in na naši spletni strani.

SPORED SV. MAŠ V SLOVENŠČINI DO KONCA LETA

V cerkvi Ranjenega Jezusa, Ilica 1,
ob **17.00** uri

APRIL	28.
MAJ	12. in 26.
JUNIJ	9. in 23.
SEPTEMBER	8. in 22.
OKTOBER	13. in 27.
NOVEMBER	10. in 24.
DECEMBER	8. in 22.

Cerkev Ranjenega Jezusa, v kateri potekajo maše v slovenskem jeziku.

ZBOROVODJA LUKA HOSU

“VSAKEGA NOVEGA ČLANA ALI ČLANICE SMO ZELO VESELI”

Kmalu bodo tri leta, odkar ima umetniško vodstvo pevskega zbora duhovne sekcije Anton Martin Slomšek Slovenskega doma Zagreb v rokah Luka Hosu. Na tem mestu je nasledil uglednega glasbenega pedagoga, skladatelja in dirigenta prof. Vinka Glasnoviča, ki je zbor vodil od leta 1991 do svoje smrti pred leti. O tem kako je potekalo njegovo dosedanje izobraževanje, kje vse je trenutno angažiran in kako vidi izzive zbora duhovne sekcije, je Luka Hosu na kratko orisal v pričujočem pogovoru.

Foto: tbb

 Tanja Borčić Bernard

Vi ste profesionalni glasbenik?

Končal sem štiriletni študij Inštituta za cerkveno glasbo, to je preddiplomski študij v sklopu Katoliško bogoslovne fakultete. Peto leto sem študiral glasbeno pedagogiko na Glasbeni akademiji v Zagrebu. Lani sem opravil tudi strokovni izpit glasbene kulture.

S čim se trenutno profesionalno ukvarjate?

Poleg vodenja duhovnega zbora Anton Martin Slomšek v Slovenskem domu Zagreb sem zaposlen v poklicni srednji šoli za modo in dizajn, kjer dve uri tedensko predavam glasbeno umetnost. Učenci so pridni. Pojem tudi v oratorijskem zboru Cantores sancti Marci, s katerim nastopamo vsako nedeljo na mašah v Cerkvi Svetega Marka na zagrebškem Gornjem gradu.

Kdaj ste prevzeli vodenje duhovnega pevskega zbora Anton Martin Slomšek?

Prevzel sem ga septembra 2021. Pred tem je zbor vodil profesor Vinko Glasnovič, po njegovi smrti pa me je poklicala tajnica zbora gospa **Olga Tkalčec**, ki mi je ponudila, da prevzamem zbor, kar sem tudi sprejel.

Ste že prej poznali ali morda sodelovali s profesorjem Glasnovičem?

S profesorjem sem sodeloval že od leta 2017. Takrat mi je dajal inštrukcije iz solo petja, leto pozneje pa sem začel prihajati na vaje zbora, ki ga je takrat še vodil profesor Glasnovič.

Zbor duhovne sekcije je bil ustanovljen leta 1994. Takrat je štel 26 članov. Koliko jih ima danes?

Okoli 15, 16 članov redno prihaja na vaje. Imamo samo enega moškega člana, en bas, ostale so ženske članice. Vaje imamo enkrat na teden, popoldne, večina jih na vaje redno prihaja. Vzdušje je prijetno, običajno se zberemo že kakšne pol ure pred začetkom vaj in se družimo.

Kakšen je repertoar, ki ga požete?

Gre za cerkveni repertoar, ker smo duhovni pevski zbor. Pojemo dvakrat mesečno na svetih mašah v kapelici Ranjenega Jezusa na začetku Ilice, kjer je tudi naša matična cerkev.

Kakšen pa je odziv na slovenske maše?

Na žalost zelo malo ljudi prihaja na te maše.

Kateri so glavni izzivi delovanja zbora, morda članstvo?

S članstvom smo lahko zadovoljni. Nedavno so se nam pridružile tri nove članice, ena poje alt, dve sta sopran, mati in hči. To me zelo veseli. Vsak nov član zboru veliko pomeni, saj petje tudi zveni boljše. Pripeljale so jih dosedanje članice zbora.

Poleg petja na svetih mašah še kje nastopate?

Nastopamo tudi na reviji pevskih zborov Primorska poje, ki bo zdaj aprila. Za nastop se intenzivno pripravljamo, zapeli bomo tri kompozicije, marijansko pesem *Lepa si Marija, Hvali svet odrešenika* in še *Bratje, molimo, da sprejme Bog dar*.

TUDI LETOS BOMO VELIKO PREPEVALI

Po krajšem zatišju prihaja spet sezona zborovskega petja. Naš zbor zdaj redno vadi, kajti ta mesec nas čakajo prvi nastopi.

 Stanka Herak

V začetku leta smo se dogovorili o sodelovanju z zboroma Bazovica z Reke in Encijan iz Pulja. Rečani pridejo v Zagreb že čez nekaj dni, skupaj bomo zapeli 5. aprila, zbor Slovenski dom Zagreb pa se bo maja odpravil na koncert z Encijanom v Pulju. Pogovarjamo se tudi, da bi s puljskimi pevci pripravili božični koncert v Zagrebu, a o tem več, ko bo to dokončno dogovorjeno.

Že 19. aprila nas čaka nastop na reviji Primorska poje v Kortah nad Izolo. Na koncertih v okviru te revije sodelujemo že več kot 40 let.

Tudi letos bomo sodelovali na Taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični, ki bo sredi junija. Dan pred skupinskim nastopom na prostem, se predstavimo občinstvu v Šentvidu na večernem koncertu z ostalimi zbori iz zamejstva - Avstrije, Hrvaške, Italije in Madžarske - pa tudi iz Srbije in Bosne in Hercegovine.

Že teden dni kasneje, ob začetku poletja, pa naj bi šli v Šempas pri Novi Gorici, od koder smo prejeli vabilo

za sodelovanje na koncertu *Domovina je ljubezen*, ki bo petnajstič zapovrstjo. Gre za prireditev, na kateri poleg domačega nastopa več zborov iz Slovenije in zamejstva z domoljubnimi pesmimi.

Ko smo konec leta 2023 gostovali v Sevnici, smo se s pevci tamkajšnjega zbora Lisca dogovorili, da novembra letos s skupnim koncertom v Zagrebu obeležimo 25 let našega sodelovanja in petja.

Poleg vsega naštetega vsako leto nastopimo tudi na Zrinjvcu ob dnevu narodnih manjšin Mesta Zagreb. Pričakujemo še, da bo ponovno zaživel božični koncert narodnih manjšin v Zagrebu in če bo organiziran, bomo nastopili tudi na njem.

Leto, ki bo kar bogato z nastopi, bomo končali s prepevanjem v Slovenskem domu, v katerem bomo ob koncu leta gostili pevce iz Nove Gorice ali iz Šmartna pri Litiji. Kar pestro bo. Poleg tega je pred nami veliko pevskih vaj. Kar pevce veseli.

Pevke in pevci so tudi marca pridno vadili.

LITERARNI VEČER Z VERONIKO SIMONITI

Slovensko kulturno društvo Ajda iz Umaga je ob tokratnem slovenskem kulturnem prazniku gostilo večkrat nagrajeno pisateljico in prevajalko Veroniko Simoniti, nastopili pa so tudi učenci slovenskega jezika in pevski zbor Ajda.

 Irena Blažič

Program so začele Ajdine pevke s pesmimi *Vrnitev*, *Vsi so venci vejli* in *Pridi nazaj*, nakar so učenci slovenskega jezika počastili pesnika Franceta Prešerna z recitacijami *Lepe Vide*, *Turjaške Rozamunde* in *Povodnega moža*.

V nadaljevanju sta ravnatelj mestne knjižnice Umag prof. **Neven Ušimović** in moderatorka **Irena Urbič** predstavila slovensko pisateljico Veroniko Simoniti, prevajalko francoskega in italijanskega jezika, scenaristko in leta 2020 ovenčano z nagrado kresnik, ki jo je prejela za roman *Ivana pred morjem*. Poleg te je prejela še nagrade za kratke zgodbe, zbrane v knjigah *Zasukane štorije*, *Hudičev jezik* in *Fugato* ter bila nominirana za roman *Kameno seme*. V mestu Umag je znana tudi po sodelovanju v Forumu Tomizza.

V romanu *Ivana pred morjem* je cela pripoved povezana z morjem in hišo, kjer so živele vse tri generacije, katerih zgodbe se prepletajo, dopolnjujejo in razdvajajo, vse v neki simbolični soodvisnosti. Tako skozi spomine

in pisma spoznamo obdobje polpretekle zgodovine, ki s svojim, pogosto krutim dogajanjem usodno vpliva na usodo posameznikov, in nenazadnje oblikuje tudi pripovedovalko, vnukinjo samo. Zaradi fotografije in pisem, ki jih najde in prebira, se spremeni ali vsaj predrugači družinska resnica, oblikuje pa se tudi globoko razumevanje in sprejemanje. Avtorica premika bralca po prostorih in časih, od Pariza do tukajšnjih krajev in Srbije, s spretnim menjavanjem slovničnih časov, ko je preteklo tisto večno in zato zahteva sedanjik, pripovedovalkina sedanjost pa pojema v minevanju in je torej popisana v pretekliku. Babica Ivana se, kakor pravi naslov, simbolično morju približa, a doseže ga ne, za zmeraj ostane pred njim.

Nepozaben praznični večer, ki so se ga udeležili številni članov društva, predstavniki mesta Umag, drugih kulturnih društev in manjšin ter namestnik veleposlanika Republike Slovenije na Hrvaškem Miha Fatur, je povezovala predsednica SKD Ajda **Danica Bojković**.

Foto: Vesna Šereš

Pisateljica in prevajalka Veronika Simoniti (v sredini) na literarnem večeru v Umagu.

KULTURNI PRAZNIK V ZNAMENJU SKRBI ZA OHRANJANJE MATERNEGA JEZIKA

Slovensko kulturno društvo Nagelj iz Varaždina je tudi letos ob slovenskem kulturnem prazniku pripravilo proslavo z bogatim kulturnim programom. Prireditev je bila v županijski palači v Varaždinu, nastopili pa so pevski zbor SKD Nagelj pod vodstvom Ivane Dolenc, dijaki Druge gimnazije Varaždin in učenci Osnovne šole Radovan, ki sta jih vodila profesorja Miroslav Gradečak in Špela Brumec.

Učenci in dijaki so izvedli program v slovenskem jeziku in tako pokazali, kaj so se naučili, prof. Gradečak je pripravil kviz o slovenskih glasbenikih, književnikih in športnikih, članice zbora pa so zapele nekaj slovenskih pesmi. V ospredju praznovanja je bilo poznavanje slovenske kulture in učenje slovenščine. Temu je glavne misli v pozdravnem nagovoru namenila tudi predstavnica slovenske manjšine v Varaždinu in saborska poslanka **Barbara Antolić Vupora** in se predstavnikom lokalnih oblasti zahvalila za podporo organizaciji pouka slovenskega jezika v tej županiji, ki v nekaj šolah poteka že več kot desetletje, zdaj pa je omogočen pouk po modelu C tudi v mestu Varaždin.

Navzoče so pozdravili še predstavniki Varaždinske županije, mesta Varaždin in slovenskega veleposlaništva v Zagrebu.

(vir: varazdin.hr) 📌

Foto: varazdin.hr

Učenci Osnovne šole Radovan na prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku v Varaždinu.

Na stičišču ulic slovenskega pesnika Otona Župančiča in hrvaškega pisatelja Eugena Kumičića v Varaždinu pa so ob slovenskem prazniku kulture odzvanjali stih in proza omenjenih književnikov. Poetično-glasbeni program pod naslovom *Na kavi z Župančičem in Kumičićem* je pripravilo združenje Ritam misli.

KARLOVEC

PREŠEREN V SLIKI IN BESEDI

✎ Marina Delač-Tepšić

Ob slovenskem kulturnem prazniku je bila v Mestni knjižnici Ivan Goran Kovačič v Karlovcu razstava *Prešeren v sliki in besedi*. Sestavljena je bila iz dveh delov. V prvem so bili plakati s podatki o življenju Franceta Prešerna, njegovem ustvarjanju, odnosu do družine

in prijateljev, pa tudi o njegovem pesniškem delu. Drugi del razstave je bil posvečen likovnim delom slovenskih avtorjev, članov Kulturnega društva Slovenski dom Karlovec: **Vesni Papac**, **Mojci Svetic Radočaj** in **Miši Pakšiju**.

Razstavljeni dela omenjenih avtorjev so različnih tematik, motivov in tehnik. Program otvoritve razstave je vodila članica društva **Frida Biščan**, literarni del programa pa je popestrila karlovška pesnica in članica društva **Mojca Rapo-Waite** z odlično interpretacijo Prešernove pesmi *Kam* in avtorske pesmi *Tihotapka sanj*. Z glasbo sta program popestrila mlada člana društva in učenca Glasbene šole v Karlovcu tolkalist **Jakov Bunčić** in kitarist **Andro Bunčić**. Razstava je bila na ogled ves mesec februar.

Foto: T. Tepšić

Udeleženci in organizatorji prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku v Karlovcu.

ZADAR

SKUPŠČINA SKD LIPA IN POČASTITEV KULTURNEGA PRAZNIKA

 Obe besedili: Darja Jusup

V slovenskem kulturnem društvu Lipa iz Zadra so tokrat 16. februarja združili letno skupščino in praznovanje Prešernovega dne. V restavraciji Galija se je zbralo lepo število članov, gostov in prijateljev društva. Po uvodnem pozdravu predsednice društva **Darje Jusup** so opravili formalnosti glede poročil za lani in načrtov za letos, predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem dr. **Barbara Riman** pa je navzočim tudi v prihodnje zaželela uspešno delo, "bogato z deli in rezultati".

V kulturnem delu proslave, ki jo je povezovala **Marija Ivoš**, so se z branjem Prešernove poezije prvič predstavili udeleženci šole/tečaja slovenščine, ki ga uspešno vodi **Tatjana Bajlo**. Najmlajša članica tečaja, **Maria**, učenka 3. razreda poljičke šole je samostojno nastopila z recitacijo v slovenščini, kar je bilo čudovito presenečenje za prisotne člane Lipe in v veliko veselje udeležencem tečaja.

Gost glasbenega dela proslave je bil kantavtor iz Vodice **Igor Lokas**, skorajda pridružen član Lipe. V literarnem delu je nastopila pesnica **Vesna Bilič**, ki je poleg že poznanih Marije Ivoš in **Zorice Buljanović** predstavila svoje pesniške verzice.

Foto: Katarina Bezic

Udeleženci tečaja slovenščine so čitali Prešernovo poezijo.

FOTOGRAFSKA RAZSTAVA OB DNEVU ŽENA

Dan žena so v Lipi tokrat obeležili 4. marca s fotografsko razstavo *Barva trenutka / Boja trenutka* avtorice Karmen Donđivić, katere odprtje je obogatil literarno glasbeni program.

Prireditve v galerijskem prostoru Mestne knjižnice Zadar so se poleg domačinov udeležili gostje iz Šibenika in Vodice, saj avtorica razstavljenih del Karmen Donđivić prihaja iz Šibenika in tamkajšnjega fotokluba, iz Vodice pa je kantavtor **Igor Lokas**. Ob imata slovenske korenine, prva je predstavnica slovenske manjšine v Šibensko-kninski županiji, Lokasova mama pa je Slovenka. Iz Vodice je prišla tudi pesnica in pisateljica **Mojca Baresa**, ki je spregovorila o svojih literarnih prispevkih. Iz domačega društva so nastopile najmlajša članica **Maria Zorić** z re-

citacijo pesmi *Irma* ter članice literarne sekcije Lipe **Zorica Buljanović**, **Vesna Bilič** in **Marija Ivoš**, ki so predstavile svoje avtorske pesmi.

Foto: Katarina Štulina

S proslave dneva žena.

DREŽNIŠKI IGRALCI NA REKI

 Obe besedili: Sandra Grudenic

V Hrvaškem kulturnem domu na Sušaku je 17. marca gostovala igralska skupina iz Drežnice s predstavo *Pridi gola na večerjo* francoskega avtorja Marca Camolettija v režiji **Gorazda Jakominija**. Gre za situacijsko komedijo, ki govori o odnosih med zakoncema srednjih let. Predstava je navdušila občinstvo, ki je gostujočo skupino nagradilo z bučnim in dolgim ploskanjem.

Društvo Bazovica je že pred več kot 15 leti stkalo prijateljske vezi z Igralsko skupino iz Drežnice, ki tokrat ni prvič gostovalo na Reki, v Drežnici pa so že nastopali tudi člani bazoviške igralske skupine.

Iz predstave drežniške igralske skupine.

SLOVENSKA PLANINSKA POT NA REKI

V okviru meseca kulture so v KPD Bazovica v sodelovanju s Planinskim muzejem iz Mojstrane pripravili tudi razstavo ob 70. obletnici Slovenske planinske poti. Ob odprtju, 17. februarja so o razstavi in pomenu Slovenske planinske poti spregovorili voditelj Planinske sekcije društva Bazovica **Darko Mohar**, direktor Slovenskega muzeja iz Mojstrane **Aljaž Pogačnik**, soavtorja razstave **Matjaž Podlipnik** (muzej) in **Barbara Kelher** (strokovna sodelavka Planinske zveze Slovenije), predstavnica Planinske zveze Slovenije **Marija Kuhar** in predstavnik Hrvaške planinske zveze **Igor Eterović**. Razstava je bila na Reki odprta mesec dni.

Razstava 70 let Slovenske planinske poti.

Poslovila se je Klaudija Ana Velimirović

Člani puljskega Slovenskega kulturnega društva Istra so se v začetku marca poslovili od dolgoletne aktivne članice, v letih od 2005 do 2015 predsednice in od 2015 do lanskega novembra podpredsednice društva Klaudije Ane Velimirović, roj. Semolič. Bila je pobudnica ustanovitve mešanega pevskega zbora Encijan in vse do zadnjega njegova članica. Kot predsednici ji je uspelo izpeljati nakup prostorov za slovensko društvo in tako izboljšati pogoje dela za njegove sekcije in za dopolnilni pouk slovenskega jezika, na njeno pobudo sta bili ustanovljeni koordinaciji slovenskih društev v Istri in manjšiskih organizacij v mestu Pulj. Bila je tudi redna sodelavka Novega odmeva, v katerem je pisala o delovanju Slovencev in slovenskega društva na jugu istrskega polotoka.

LOKVE

OB KULTURNEM PRAZNIKU

V društvu, ki nosi ime našega največjega pesnika, so kulturni dan obeležili s poučno prireditvijo in obiskom gledališke predstave na Reki.

 Daniela Marković

6. februarja so v društvu spregovorili o delih Franceta Prešerna in sicer so pod drobnogled vzeli njegove tri pesmi: *Turjaško Rozamundo*, *Pesem od lepe Vide* in *Povodni mož*.

Na praznični dan pa so se nekateri člani odzvali vabilu Slovenskega kulturnega društva Gorski kotar in z nji-

hovimi člani odšli na ogled predstave v kulturni dom Sušak na Reki. Ogledali so si komedijo Carla Goldonija *Pamela*, ki jo je v slovenskem jeziku uprizorila dramska skupina iz Štandreža pri Gorici.

Foto: Danijela Martinović

V društvu Prešeren so poskrbeli tudi za najmlajše. Za pusta so pripravili pustno druženje in za to priložnost pekli slastne krofe, otroci pa so izdelovali Valentinove voščilnice.

DELOVANJE MANJŠINSKIH SVETOV SKOZI OČI ČLANOV

V prejšnji številki Novega odmeva smo objavili prvi del analize možnosti in uresničevanja politične participacije pripadnikov slovenske manjšine na Hrvaškem. Drugi del raziskave ob 20-letnici uvedbe manjšinskih svetov in predstavništev, ki jo je opravila dr. Barbara Riman, ki se poklicno kot raziskovalka ukvarja z manjšinsko problematiko, prinaša izsledke iz ankete, opravljene med člani in članicami svetov slovenske manjšine. Najbolj bistvene ugotovitve iz tega dela raziskave povzemamo v tej številki.

 Po raziskavi *Dvajset let obstoja in delovanja svetov in predstavnikov slovenske manjšine na Hrvaškem*, avtorica Barbara Riman, priredil Drago Balažič

Kot piše že v začetku tega dela raziskave, je bilo člane in članice svetov težko pripraviti za sodelovanje v anketi. Od 132, kolikor jih je bilo izvoljenih v mandatu 2019 – 2023, pri čemer so bili nekateri člani dveh svetov, je na anketni vprašalnik odgovorilo 67, kar pomeni dobra polovica. V anketi je sodelovalo več žensk (41), kot moških (24), dva anketiranca pa na to vprašanje nista odgovorila.

Potrdilo se je, da starostna struktura ni prav nič spodbudna, saj je bilo daleč največ članov svetov, skoraj 80 odstotkov, starejših od 60 let. Za manjšo tolažbo: tudi med drugimi narodnimi manjšinami so razmere podobne - v manjšinskih predstavništvih prevladujejo starejši člani. In še ena ugotovitev, ki daje misliti: več kot ena tretjina članov ali članic (37%) je opravljala že svoj peti mandat in le petina je bila leta 2019 izvoljena prvič. Večina, več kot 60 % se jih je v delo manjšinskih svetov vključila na predlog slovenskih društev. To pomeni, da tam, kjer ni društev, je malo možnosti, da bi se lahko formirali sveti oz. da bi imeli kandidate za manjšinske predstavnike.

Na podlagi odgovorov članov, ki opravljajo vodstvene funkcije v svetih (predsednikov in podpredsednikov), izhaja, da največ pozornosti v svetih namenjajo vprašanju uvažanja slovenskega jezika v šolah in organizaciji tečajev slovenščine v društvih. Sicer pa kot svojo prednostno nalogo vidijo krepitev povezovanja med manjšinskimi društvi, organizacijo manjšin-

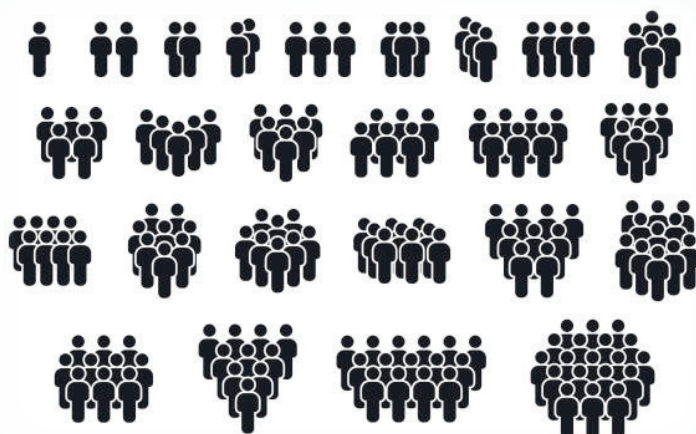
skih koordinacij ter finančno in logistično podporo pri delovanju društev, pri čemer je v ospredju kulturno delovanje.

Iz ankete tudi izhaja, da člani svetov in predstavniki manjšine nimajo jasno postavljenih ciljev ter da ni jasne meje med delovanjem kulturnih društev in manjšinskih svetov. Prav tako mnogim ni povsem jasno, kakšne pravice imajo pripadniki slovenske narodne manjšine na Hrvaškem. Največ jih meni, da so te pravice omejene zgolj na ohranjanje in razvijanje kulturne dejavnosti, na samoorganiziranje in da se lahko opredelijo kot Slovenci, najmanj pa so prepoznali možnost uporabe slovenskega jezika in pisave v zasebni, javni in uradni rabi.

Raziskava na podlagi ankete še ugotavlja, da so člani svetov bolj kot ne pasivni, da ne dajejo predlogov in da v glavnem zgolj sprejemajo predloge, ki jih dajejo drugi člani. Ali, kot je zapisal eden izmed anketirancev: »Večina članov ni dovolj aktivna in nima predlogov glede dejavnosti sveta. So samo navzoči na sestankih.«

Pomenljiv je podatek, da v večini primerov sveti porabijo več denarja za delovanje članov, kot za programske

vsebine. Dve tretjini anketirancev še menita, da bi bilo za izboljšanje delovanja manjšinskih svetov nujno pritegniti več mladih, velika večina pa se strinja, da bi morali imeti sveti večjo vlogo in ne samo svetovalne, mnogi pa imajo tudi pripombe, češ da mediji posvečajo premalo pozornosti delovanju svetov.

SLOVENIJA - HRVAŠKA

NEZAKONITE MIGRACIJE, JEK 2 IN ISTRSKE FAVELE

Če smo bili še nedolgo nazaj navajeni, da ton meddržavnim odnosom dajejo sestanki predsednikov vlad ali zunanjih ministrov, tu in tam tudi šefi gospodarskih resorjev ali ob kakih večjih kulturno-umetniških dogodkih ministri zadolženi za kulturo, pa se v zadnjem času vse pogosteje sestajajo notranji ministri. Ob pregledu uradnih slovensko-hrvaških stikov v tem letu bolj ali manj beležimo zgolj srečanja šefov notranjih organov Hrvaške in Slovenije Davorja Božinovića in Boštjana Poklukarja, ki se jima občasno pridruži še italijanski kolega Matteo Piantedosi.

 Drago Balažič

Razlog za vse pogostejša srečanja notranjih ministrov so nezakonite migracije, za katere očitno ne posamezne države, niti Evropska unija ne znajo in ne morejo najti načina, ki bi jih ob upoštevanju deklarirane privrženosti in spoštovanja človekovih pravic zaježil na še znosno raven. Problem je vse bolj pereč, predvsem, ker so očitno tudi tihotapci vse boljše organizirani in je boj z njimi vse težji.

Z izgovorom, da gre za boj proti nezakonitim migracijam, države vzpostavljajo nadzor na notranjih mejah, Slovenija na meji s Hrvaško, Avstrija in Italija na mejah s Slovenijo, in tako naprej. Alternativa tem ukrepom bi lahko bile mešane patrulje, so se dogovorili prej omenjeni trije notranji ministri na sestanku v Buzetu **16. januarja**. Čez dobra dva meseca, **21. marca**, so se spet sešli, tokrat na Brdu pri Kranju in in se zavzeli za čimprejšnjo vzpostavitev trilateralnih policijskih patrulj, ki naj bi nastale do junija. Medtem pa gre karavana naprej, o čemer govori tudi (slovenska) policijska statistika: v letu 2022 je policija obravnavala 242, lani pa 479 primerov tihotapljenja ljudi s 3280 migranti. Letos so do 1. marca obravnavali 121 primerov, v katerih so prijeli 137 tihotapcev ljudi s 757 tujci, ki so v državo prišli nezakonito. V enakem obdobju lani so obravnavali zgolj 27 primerov, kar kaže na občutno povečanje. Lani so na Hrvaškem v celotnem letu pridržali 1612 tihotapcev migrantov. velika večina tihotapcev je tujih državljanov, med migranti prevladujejo državljani Sirije, Afganistana, Maroka in Bangladeša. Na obeh straneh so azilni domovi prepolni, zaradi zaprtih tihotapcev pa po šivih pokajo tudi zapori v obeh državah.

☐ Bosta državi skupaj gradili še eno nuklearko?

Čeprav nekatera odprta vprašanja glede Jedrske elektrarne Krško, katere enakovredni solastnici sta Sloveni-

ja in Hrvaška, še vedno niso povsem rešena, predvsem glede jedrskih odpadkov, v družbi Hrvatska elektroprivreda (HEP) razmišljajo o sodelovanju pri gradnji nove nuklearke v Krškem (Jek 2). To je 19. marca izjavil predsednik HEP-a **Vice Orlušić**. Da o tem potekajo pogovori s slovensko stranjo, je potrdil tudi (hrvaški) član uprave Neka **Saša Medaković**. V skladu z že znano prakso, da na obeh straneh pogosto zelo različno razlagajo iste zadeve, so iz Gen energije, ki je lastnica slovenskega dela nuklearke, zanikali, da bi se pogovarjali o sodelovanju HEP-a pri gradnji Jek 2. Sicer so v Sloveniji stekle priprave za morebitno gradnjo nove nuklearke, a vse skupaj je še polno neznank in čeprav te ne bodo tako kmalu odpravljene, naj bi se že proti koncu leta o tem izrekli državljani Slovenije na referendumu. Proti sodelovanju Hrvaške pri tem projektu pa se je že izrekel Greenpeace Hrvaška, ker da gre za izredno visoke stroške gradnje, da nuklearka predstavlja potencialno nevarnost za prebivalce, pa tudi, da Hrvaška še vedno ni rešila vprašanja ravnanja z jedrskimi odpadki iz obstoječe nuklearke.

☐ Umaške favele Slovencev

Nemalo razburjenja sta v Sloveniji povzročila video posnetka, ki prikazujeta množično gradnjo ali postavljanje nedovoljenih (črnih) objektov in uzurpacijo obalnega pasu na območju občine Umag. Ljudje naj bi kupovali kmetijske, gozdne in druge nezazidljive parcele, na njih postavljali prikolice in montažne objekte, jih ograjevali in spreminjali v počitniška naselja. Prav tako naj bi obalo pred hišami ob morju, ki niso vse niti legalne, betonirali, brez dovoljenj gradili svoje pomole in ograjevali dostop drugim ljudem do morja. V glavnem naj bi šlo za tujce in večinoma naj bi bili to Slovenci, pravi umaški župan in s prstom kaže na Istrsko županijo in državo, ki da ne storita

nič proti temu, medtem ko občina nima nobenih vzvodov, da bi to preprečila. Taka območja so že poimenovali istrske favele, po vsej Istri naj bi v njih stalno ali začasno na črno bivalo kakih 30, nekateri omenjajo celo 50 tisoč ljudi. V glavnem naj bi bili tujci, Slovenci, Avstrijci, Italijani, a tudi Hrvati. Slovencev je prav gotovo veliko, a uradnega podatka, koliko jih je, ni mogoče izvedeti, češ da te statistike niti ne vodijo. Pa vendar so Slovenci v tej kampanji izpadli največji grešniki. 🏠

Ena od "istrskih favel".

Foto: videoposnetek Mesta Umag (zajem zaslon)

MEDIJI

PRIZNANJA NOVINARIMA ZA PRAČENJE I IZVJEŠTAVANJE O MANJINAMA

Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba 25. siječnja podijelila je zahvalnice najzaslužnijoj medijskoj kući, emisiji i novinaru za praćenje manjinskih događanja u Zagrebu u protekloj godini.

 Slavica Šarović

Nagrađeni su urednica radijske emisije Multikultura (HRT) **Željka Mandić**, novinarka multinacionalnog TV magazina Prizma (HRT) **Hana Gelb** i novinar Otvorene televizije **Nikša Maravić**. Zahvalnice im je u Novinarskom domu u Zagrebu uručio **Armin Hodžić**, predsjednik Koordinacije. Istodobno je održan program povodom Međunarodnoga dana vjerskih sloboda, koji se obilježava posljednje subote u siječnju. „Mediji su naš most prema građanima Zagreba i Hrvatske, bez njih ne bismo mogli kanalizirati jasne odred-

nice svojega vjerskog i nacionalnog identiteta. Suradnja s medijima je izuzetno važna jer prenose naše poruke hrvatskoj javnosti. Ovo je još jedan primjer u kojemu imamo prigodu vidjeti bogatstvo različitosti u Zagrebu u kojemu živimo i djelujemo“, rekao je Hodžić i zahvalio medijima na podršci manjinama.

Među uzvanicima bili su predstavnici nekoliko veleposlanstava, među njima i slovenski veleposlanik **Gašper Dovžan**, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH **Tibor Varga**, voditeljica Odjela za nacionalne manjine Grada Zagreba **Ljiljana Klačnja**, te predsjednici vijeća i predstavnici nacionalnih manjina u Zagrebu, između ostalih i predsjednik Slovenskoga doma Zagreb **Darko Šonc**. 🏠

Foto: sš

Željka Mandić, Armin Hodžić,
Hana Gelb i Nikša Maravić.

ODKRIVANJE KULTURNE DEDIŠČINE GORSKEGA KOTARJA

V Palčavi šiši iz Plešč smo letošnje leto pričeli z organizacijo in turističnim vodenjem po kulturni dediščini našega dela Gorskega kotarja. Do sredine marca smo sodelovali pri pripravi in izvedbi kar treh obiskov Prezida.

 Marko Smole

Prva ekskurzija Slovenskega etnološkega društva nas je vodila iz Ljubljane, preko Loške doline ob sodelovanju tamkajšnjega javnega zavoda Snežnik, na pustovanje v Prezid že v začetku marca. Drugi je bil pohod ob mednarodnem dnevu turističnih vodnikov, ki ga obeležujemo 21. februarja, od Babnega Polja, kjer deluje zavod Rihtarjeva domačija, preko Prezida, na ostanke rimskega obrambnega zidu - Claustre Alpium lularum, ki je od 3. do 5. stoletja reguliral prehod preko doline. Zadnja ekskurzija, 9. marca, je bila namenjena promociji in povezovanju dejavnosti v porečju Lju-

bljanice, kamor spada tudi Prezid, kjer je na Trbuhovici prvi izvir v porečju. Vseh treh dogodkov se je udeležilo več kot 160 ljudi iz različnih koncev Slovenije in Hrvaške ter domačinov, zato smo veseli, da smo ob vseh treh priložnostih lahko predstavili tudi delovanje Palčave šiše ter si ogledali Slovensko vzorčno kmetijo, ki jo v Prezidu dokončujejo ob pomoči deležnikov iz Slovenije in bo v upravljanju KIS Gorski kotar. Ko bo objekt predvidoma maja dokončno opremljen, bo lahko pomembna oporna točka povezovanja in slovenskega obmejnega prostora, a tudi v iniciativi povodja Ljublanice odskoč-

na deska za obisk Gorskega kotarja iz smeri osrednje Slovenije. Vsekakor pa tudi obratno: točka za začetek raziskovanja Notranjske in porečja Ljublanice za obiskovalce iz Hrvaške. Če bo projekt uspel delovati odprto in povezovalno na vse strani, bo to lahko pomemben element trajnostnega razvoja celotne občine Čabar in obmejnega območja.

Foto: Sonja Smole

Pohod ob mednarodnem dnevu vodnikov.

DUŠAN PŠENIČNIK: MI LAHKO POMAGAMO PRI SKLEPANJU POSLOV, JIH PA NE SKLEPAMO

 Tanja Borčić Bernard

Slovenija in Hrvaška sta že od osamosvojitve pomembni gospodarski partnerici. Blagovna menjava je še posebej narasla (za trikrat) po vstopu Hrvaške v Evropsko unijo. Hrvaška je za Slovenijo 5. najpomembnejša trgovinska partnerica, Slovenija za Hrvaško 3. Ne glede na to, da sta državi sosedni, da sta bili nekoč del skupne države, da sta zdaj obe v Evropski uniji in da so gospodarski odnosi na visoki ravni in tesno prepleteni, pa dela za gospodarsko diplomacijo ne manjka. Za področje gospodarstva je v okviru slovenskega diplomatskega predstavništva na Hrvaškem zadolžen Dušan Pšeničnik. Po izobrazbi ekonomist, ki je končal tudi pravno fakulteto, je pred Zagrebom vlogo ekonomskega svetovalca 5 let opravljal na Dunaju, več let delal v Bruslju, kjerkoli je bil, doma ali v tujini, je bilo njegovo delo v glavnem povezano z gospodarstvom in sooblikovanjem poslovnega okolja.

Gospod Pšeničnik, kako bi ocenili sedanje gospodarske odnose med Slovenijo in Hrvaško?

Gospodarsko sodelovanje med Slovenijo in Hrvaško je res odlično. Obe državi sta si med prvimi petimi gospodarskimi partnericami. V letu 2022 smo imeli rekordno blagovno menjavo, 7,3 milijarde evrov, 43 odstotna rast, hkrati pa jo je dopolnjevala storitvena menjava, 1,9 milijarde evrov. Tako da so te številke res fenomenalne. Za leto 2023 imamo za zdaj le preliminarne podatke, kot kaže bomo kar se tiče blagovne menjave za malenkost šibkejši, verjetno 7,2 milijarde evrov. Se bo pa storitvena menjava okrepila, je že v tretjem kvartalu skoraj dosegla tisto iz leta pred tem, tako da se počasi, ampak vztrajno, približujemo 10 milijardam skupne menjave.

Na katerem mestu je Hrvaška v Sloveniji kar se tiče blagovne menjave?

Kar se tiče skupne blagovne menjave je Hrvaška na petem mestu, kar se tiče izvoza je na četrtem mestu za Švico, Nemčijo in Italijo. Pri tem ne gre spregledati malce specifičnega položaja Švice, saj je Novartis v Sloveniji

postavil svoj velik globalni logistični center za nadaljnje plasiranje izdelkov (ponovni izvoz). Kakorkoli že, Hrvaška je največji potrošnik/uvoznik slovenskega blaga per capita.

Zelo aktivno je čezmejno opravljanje storitev na celotnem dolgem obmejnem pasu. To še dodatno krepijo Interreg projekti. Vsekakor velja v tem okviru izpostaviti tudi SLO-CRO poslovni klub, ki združuje slovenska in hrvaška podjetja, vsako leto jih je več. V Splitu imamo generalnega častnega konzula, gospoda **Branka Rogliča**, ustanovitelja podjetja Orbico, tako da vsi skupaj pomagamo krepiti gospodarsko sodelovanje.

Kakšno pa je stanje glede vlaganj? Ali vlaga Slovenija več na Hrvaškem ali obratno?

Slovenija in Hrvaška sta druga drugi najpomembnejši vlagateljici. Iz Slovenije gre na Hrvaško 34 odstotkov vseh neto tujih investicij, kar pomeni, da gre vsak tretji evro iz Slovenije na Hrvaško. Hrvaških investicij pa je v Sloveniji 30 odstotkov. Slovenska vlaganja na Hrvaško so v višini 2,3 milijarde evrov, iz Hrvaške v Slovenijo pa 1,6 milijarde evrov. Če gledamo skupni znesek bi lahko rekli, da je Slovenija bolj aktivna na Hrvaškem. Ampak moramo se zavedati, da je pomemben del teh vlaganj v nepremičnine; Slovenci imamo na Hrvaškem okoli 120.000 nepremičnin. Hrvaških vlaganj je največ v živilski, trgovinski industriji, kjer so velika, tudi mednarodno priznana podjetja, kot je skupina Fortenova z Mercatorjem, Atlantic grupa, Podravka, ki obravnavajo Slovenijo kot svoje domače tržišče. Med slovenskimi vlaganji na Hrvaško moram izpostaviti Lesnino, Sportino, v lanskem letu je bilo posebej odmevno strateško partnerstvo med Big Bangom in Sancta Domenico. Pa tudi v živilski industriji smo prisotni, na primer Žitoprodukt iz Karlovca.

Če so hrvaška vlaganja v Slovenijo najbolj izpostavljena na območju živilske industrije, kaj pa slovenska na Hrvaškem?

Slovenska vlaganja na Hrvaškem so zelo diverzificirana. Pravzaprav ni področja, kjer ne bi bili prisotni. Trgovino

sem že omenil. Velja izpostaviti še turizem, naša največja turistična investicija v tujini so Terme Tuhelj, iz Term Olimje, in to je ena krasna zgodba dveh sosednjih term, ki se na trgih skupaj predstavljata. Med ostalimi velja najprej izpostaviti energetiko, kjer imamo na Hrvaškem prisotnega velikega igralca, Petrol, ki je na Hrvaškem postavil neke nove standarde bencinskih črpalk, ogromno vlagajo tudi v solarne in vetrne vire energije. Slovenija in Hrvaška sta skupni lastnici Jedrske elektrarne v Krškem, gre za edinstven primer čezmejnega sodelovanja za tovrsten objekt. Pomembne so slovenske investicije v kovinsko-predelovalno industrijo: skupina LTH ima tukaj dva močna obrata, LTH Alucast v Međimurju in LTH Metal Cast pri Zadru. Potem imamo Impol TLM v Šibeniku, ki je zelo pomembna strateška investicija za Hrvaško.

V zadnjih letih na Hrvaškem zelo pospešeno vlaga skupina Iskra. Odlično so sanirali Ladjedelnico Šibenik, izdelujejo inovativna plovila SARS za reševanje in iskanje, ki so že v uporabi na Hrvaškem. Dodatno so prevzeli Elco in se s tem vključili v industrijo kablov, nekaj tednov nazaj pa prevzeli tudi večinski delež v splitskem Elmapu, enem nosilnih podjetij za avtomatizacijo čistilnih naprav. Zelo prisotna slovenska podjetja na hrvaškem trgu so tudi skupina Triglav, že tradicionalno prisoten v Buzetu je Cimos, Intra Lighting ima krasno novo tovarno v Čazmi, Fragmat in Aquafil sta v Zagorju, Calcit Kamnik je največje podjetje Liško-senjske županije. Naložbe je torej zelo, zelo veliko. Več ko jih je, bolj se prepleta slovensko-hrvaško gospodarsko sodelovanje, med sabo smo vzajemno že tako tesno povezani, da včasih niti ne ločujemo tega poslovanja več.

Kakšno so številke med državama kar se tiče turističnega obiska?

Lani smo bili Slovenci ponovno drugi najpomembnejši tuji gostje na Hrvaškem, 1,7 milijona prihodov in 10,6 milijona nočitev. Agregatno to pomeni, da imamo 10 odstotni delež v hrvaškem turizmu, kar verjetno ne vključuje številnih slovenskih lastnikov nepremičnin na morju. Tudi Hrvatom je Slovenija zelo zanimiva in so za Nemci, Italijani in Avstrijci 4. najštevilčnejši tuji gostje po številu prihodov, njihovi obiski so v lanskem letu porasli za 15%..

Koliko so gospodarski odnosi med državama odvisni od političnih odnosov?

Vedno znova poudarjamo da nas povezujejo več kot tisočletni naravni, kulturni, zgodovinski, poslovni, tudi osebni prijateljski odnosi, ki so potekali brez kakršnihkoli vojn ali travm. Tako da živimo drug ob drugem in vedno bolj drug z drugim. K tem odnosom so zelo veliko prispevali tudi gospodarstveniki, podjetniki na obeh straneh meje. Do razpada Jugoslavije se sploh niso z mejo obremenjevali. Takrat so se pojavila sukcesijska vprašanja,

ki mogoče danes še niso v celoti presežena, vendar pa zagotovo ne obremenjujejo več vsakdana prebivalcev obeh držav in tako je tudi prav. Verjamem, da bodo tudi te odprte teme, v okviru vzajemne in vsestranske krepitve medsebojnih odnosov, dobile obojestransko sprejeti epilog.

Kaj pa vstop Hrvaške v Schengen in evrsko območje? Koliko je to vplivalo na naše gospodarsko sodelovanje?

Vstop Hrvaške v EU, evrsko in schengensko območje je pomemben politični okvir, ki je tako Slovencem kot Hrvatom ponudil priložnost, da realizirajo svoje kreativne potenciale, sodelovanje brez zunanjih omejitev. To zelo uspešno tudi počnejo. Odkar je Hrvaška vstopila v

EU, se je naše gospodarsko sodelovanje povečalo za trikrat. Tukaj torej vidimo zelo

Odkar je Hrvaška vstopila v EU, se je naše gospodarsko sodelovanje povečalo za trikrat. Tukaj torej vidimo zelo jasno povezavo med politično in gospodarsko komponento.

jasno povezavo med politično in gospodarsko komponento. Vstop Hrvaške v Schengen in evrsko območje je nedvomno okrepil potencial gospodarskega sodelovanja. Se pa moramo zavedati, da je večina podjetij, vsaj iz Slovenije, to nekako anticipirala, bili so pripravljeni, ključni rezultati so bili že takrat na mizi. Na mikro ravni je to pome-

nilo večjo transparentnost, primerljivost, ni več transakcijskih stroškov. V obmejnih območjih

so se sprostil drugi potenciali. Ne smemo pa pozabiti na makro vidik. Hrvaška je z vstopom v šengen in evroobmočje dobila tudi v perspektivi investorjev bistveno drugačno konotacijo. V tem trenutku ima dobre kazalce in ocene, je finančno bistveno bolj varna, obrestne mere so se znižale, dostopnost do kreditov se je izboljšala. Vsi tisti, ki investirajo tukaj, lahko zdaj to počnejo lažje, iz Hrvaške, ne več iz matičnih držav. Ta vidik, ki se ga pogosto ne vidi, je tudi treba upoštevati.

Kakšna pa je naloga gospodarske diplomacije v takem okolju?

Slovenija je majhna in ima zelo odprto gospodarstvo. Moramo se zavedati, da preko 90 odstotkov BDP-ja ustvarimo z izvozom, se pravi da 9 od desetih evrov zaslužimo v tujini. Tako ima ta internacionalizacija za nas še posebej velik pomen. Ta ekosistem, ki ga gradimo, mora biti učinkovit. V tem ekosistemu tudi deluje gospodarska diplomacija, ekonomski svetovalci, skupaj nas je okoli 20. Porazdeljeni smo po najbolj izpostavljenih trgih za slovensko gospodarstvo. Kaj dejansko delamo? Skušamo krepiti izvoz, pospešujemo prilive tujih investicij, pomagamo slovenskim podjetjem pri vstopanju na trg, pri njihovih težavah, pri iskanju partnerjev, pri povezavah do institucij. Informiramo jih o poslovnih priložnostih. Organiziramo ali sodelujemo pri organizaciji različnih poslovnih srečanj, sejmov, konferenc in predstavitev. Vedno znova pa velja tudi poudariti, da ekonomski

svetovalci tudi zaradi naših vlog kot diplomatskih predstavnikov, ne moremo sklepati poslov, ne moremo nastopati kot tržniki, odvetniki ali prevajalci. Lahko kvečjemu ustvarjamo pogoje in okolje, v katerem bodo poslovni dogovor izvedli sami.

Kaj bi rekli na podlagi izkušenj iz minulih treh let, je Hrvaška odprta za poslovne naložbe, imajo slovenska podjetja kakšne težave?

Že številke same potrjujejo, da je Hrvaška odprta za tuje vlagatelje. To ne pomeni, da je vse tako kot bi si želeli in zagotovo se soočamo tudi s težavami. Kakšni drugi investitorji še z dodatnimi, zaradi jezikovne ovire ali nepoznavanja kulturnega okolja. Nedvomno se Slovenci na Hrvaškem zelo dobro znajdemo. Če potegnem primerjavo z Avstrijo, ki je tudi zelo zanimivo tržišče, je tudi tja težko prodreti. In tukaj lahko pomagamo. Če omenim kak konkreten primer: konec februarja je bila Slovenija dežela partnerica na večjem dogodku - konferenci Odpad 360° - včeraj smeti, danes problem, jutri surovina. Na Hrvaškem je to zelo pomembna tema. Imeli smo tri udeležence iz Slovenije, ki so predstavili svoje izkušnje, svoje primere dobre prakse. Pomagali smo pri sestavljanju programa, da je bilo to še bolj nazorno prikazano in v skladu z njihovimi potrebami. V marcu je v tej luči sledil B2B dogodek - obisk slovenskih podjetij s področja krožnega gospodarstva s hrvaškimi partnerji. Tukaj smo imeli tudi široko delegacijo predstavnikov, ki je usmerjena v čezmejne infrastrukturne projekte, se pravi krovni sporazum o mostovih. Aprila načrtujemo skupni dogodek Hrvaški in Slovenije na temo umetne inteligence in tako naprej...

Imate kakšne stike tudi s hrvaškimi podjetji, ki poslujejo ali bi želeli poslovati v Sloveniji?

Tudi z njimi imamo stike. Številni so člani SLO-CRO poslovnega kluba. Osnovna ideja je vedno, da ob sodelovanju in vzajemni pomoči, lahko skupaj dosežemo boljše rezultate. Kdaj pa kdaj se na nas obrnejo tudi kakšni manjši podjetniki, ki iščejo partnerje v Sloveniji ali kakšne povezave. To sicer ni naše osnovno poslanstvo, ampak če je mogoče, vedno pomagamo.

Obstajajo kakšne ovire v gospodarskih odnosih med državama? Kje bi bil največji prostor za napredek?

Ne glede na to, da imamo odlično gospodarsko sodelovanje je to zmeraj mogoče še izboljšati in okrepiti. Kot izpostavljajo vodilni politiki na Hrvaškem, so glavni strateški projekti, kot je vstop v Evropsko unijo, Schengenski prostor, Evroobmočje uresničeni. No, v pogovorih z drugimi ekonomskimi svetovalci vedno poudarjamo, da je potrebno stalno in dosledno graditi tudi na poslovnem okolju in vladavini prava, kajti pravna varnost

V pogovorih z drugimi ekonomskimi svetovalci vedno poudarjamo, da je potrebno stalno in dosledno graditi tudi na poslovnem okolju in vladavini prava, kajti pravna varnost je za podjetja in vlagatelje ključnega pomena.

je za podjetja in vlagatelje ključnega pomena. To je tek na dolge proge. Povezano je z zmanjšanjem administrativnih ovir, z enako in transparentno obravnavo vseh akterjev, ne samo na papirju. Na tak način bomo najbolj spodbudili konkurenco, okrepili produktivnost, s tem pa tudi skupno blaginjo. Za nas je v gospodarskih odnosih s Hrvaško v obmejnem območju še posebej pomembno poslovanje brez meja, se pravi čim bolj enostavno čezmejno opravljanje storitev podjetnikov, obrtnikov, kjer jim ni treba več razmišljati ali imaš naročnika oz. izvajalca na tej ali na drugi strani meje, ključno je, da je nekdo v bližini, ki bo naročilo sposoben in pripravljen izvesti. To bo najbolj sprostito naš gospodarski potencial in olajšalo glavni izziv, s katerim se soočamo vsi skupaj, to je pomanjkanje delovne sile.

Kaj pa bančni sistem? Obstaja kakšna možnost ponovnega odpiranja poslovalnic slovenskih bank na Hrvaškem?

Na načelni ravni ta možnost obstaja, vsi pa se tudi zavedamo de facto omejitev, ki tukaj izvirajo še iz sukcesijskih razmerij glede naše največje banke, ki pa je obenem zelo izpostavljen regionalni akter. Lahko samo upamo, da bomo čimprej ter v vzajemno korist tudi to vprašanje lahko razrešili.

Obe foto: VRS

NA KRATKO OD TU IN TAM

 Stanka Herak in Drago Balažič

☐ Slovenska premiera hrvaškega dokumentarca

Na ljubljanskem Festivalu dokumentarnega filma je bila **15. marca** slovenska premiera hrvaškega dokumentarca *Ladja* **Elvisa Lenića**, ki na svojstven način prikaže žalostno usodo puljske ladjedelnice Uljanik. Film hkrati na subtilen način dokumentira konec nekega preteklega obdobja in gledalca spodbudi k razmisleku o vzrokih propada nekega podjetja in nekega časa.

☐ Razstava o slovenskih slovarjih na Reki

11. marca so na Filozofski fakulteti na Reki odprli gostujočo razstavo avtorjev dr. **Kozme Ahačiča** in dr. **Moje Smolej** z naslovom *Poljub z jezikom*. Gre za zbirko plakatov, ki na enem mestu predstavljajo vse slovenske slovnice in slovarje od začetkov pa do danes. Slovesno odprtje razstave sta glasbeno pospremila **Eva Jurgec** in **Uroš Jezdič**, moderiral pa ga je profesor slovenskega jezika na Reki dr. **Klemen Lah**.

☐ Japonska nagrada Leonu Zakrajšku

Foto: VRS

Leon Zakrajšek prejema visoko priznanje iz rok japonskega veleposlanika.

Slovenskemu slikarju in grafiku Leonu Zakrajšku, ki živi in dela na Hrvaškem, je veleposlanik Japonske v Zagrebu **1. marca** izročil prestižno odlikovanje japonskega cesarja *Red vzhajajočega sonca zlatih in srebrnih žarkov*. Zakrajšek je bil nagrajen za "štiridesetletno umetniško življenje in vključevanje japonskih umetniških tehnik v umetniški jezik, boljše razumevanje japonske umetnosti, promocijo japonske hange v Evropi in vzpostavljanje umetniških mostov med Japonsko, Slovenijo in Hrvaško.

☐ Gostičevi dnevi 2024

V okviru letošnjih Gostičevih dnevov, ki se vsako leto odvijajo v Sloveniji in na Hrvaškem v spomin na svetovno znanega opernega umetnika, je Opera HNK v Zagrebu **1. marca** izvedla Verdijevo opero *Nabucco*. V nedeljo

3. marca je bila v cerkvi Marijinega rojstva na Homcu spominska sveta maša, ki jo je s skladbami postnega časa spremljal Mešani pevski zbor Klas Groblje, **9. marca** pa je SNG Opera in balet Ljubljana program zaokrožil z lirično operno trodejanko *Werther*, ki jo je po Goethejevem romanu Trpljenje mladega Wertherja uglasbil francoski skladatelj Jules Massenet.

☐ Razstava Morje mitov

V Galeriji Spot v Zagrebu je bila v **začetku marca** na ogled razstava *Morje mitov*, na kateri sta z deli zastopani umetnici iz Slovenije **Ana Čavić** in **Neja Tomšič**. Prva se predstavlja s serijo *Mythopoeia*, druga z izborom iz serije *Opijske ladje*. Odprtje razstave sta umetnici, ki uporabljata interdisciplinarne prijeme, pospremili s pesniškim branjem in performativnim predavanjem.

☐ Slovenski glasbeniki v Lisinskem

V Mali dvorani Lisinski sta **20. februarja** v okviru cikla JazzHR nastopila slovenska pevkva **Ajda Stina Turek** in vibrafonist **Vid Jamnik**, ob spremljavi **Tomaža Gajšta** na trobenti in **Jošta Lampreta** na kontrabasu. Mlada slovenska jazz glasbenika sta predstavila novi album *Rajska ptica*.

Foto: VRS

Ajda Stina Turek in Vid Jamnik (na desni) med nastopom v Lisinskem.

☐ Mariborski balet v Lisinskem

Balet Slovenskega narodnega gledališča Maribor je **17. februarja** v dvorani Vatroslav Lisinski v Zagrebu nastopil z baletom Sergeja Prokofjeva *Romeo in Julija* v koreografiji **Valentine Turcu**. V naslovnih vlogah veronskih ljubimcev sta plesala **Catarina de Meneses** in **Ionut Dinita**.

☐ Film o velikem prijateljstvu

Na Festivalu gorniškega filma je bil **13. februarja** v Ljubljani prikazan film bosanskega režiserja in alpinista **Zehrudina Isakovića** *Himalajska bojevnika*. Film govori o več kot 50-letnem prijateljstvu slovenskega in hrvaškega alpinista **Vikija Grošlja** in **Stipeta Božića**. Gre za

alpinista, ki sodita v sam svetovni vrh, oba z osvojenimi vsemi najvišjimi vrhovi sveta, vključno z Mont Everestom, ki sta bila udeleženca mnogih skupnih odprav, akterja mnogih uspehov in zmagoslavij, pa tudi prič velikih tragedij.

Foto: arhiv FGF

O slovensko-hrvaški alpinistični "navezi" govori film bosanskega režiserja.

☐ Predstavitve romana *Agni* v hrvaščini

7. februarja je v zagrebški knjižnici Bogdana Ogrizovića potekala predstavitve romana *Agni* slovenskega pisatelja **Boruta Kraševca**, ki ga je v hrvaškem prevodu **Jagne Poganičnik** izdala hrvaška založba Hena Com. To je Kraševčev prvi roman, nagrajen leta 2021 z nagrado za najboljši prievenc in s kresnikom. Več o knjigi na str. 32.

☐ Nagrada slovensko-hrvaškemu hip hop duetu

Duet freekind, ki ga sestavljata slovenska bobnarka **Nina Korošak Serčič** ter hrvaška pianistka in vokalistka **Sara Ester Gredelj** sta na slovesnosti v Groningenu na Nizozemskem **19. januarja** prejeli nagrado Music Moves Europe Awards 2024.

IZLOŽBA

VIZUALNI PUT SLOBODE

Izložba *Vizualni put slobode*, otvorena 10. siječnja u Slovenskom domu Zagreb, obilovala je raznolikošću i kreativnošću, okupivši tridesetak slikara koji su se izrazili slobodnom interpretacijom tema, tehnika i stilova.

 Željko Bedić

Ovaj događaj, posvećen 11 godina postojanja portala za promicanje kulture *Ludvig dizajna*, predstavlja izvanredan spoj umjetničkih vizija i individualnosti.

Jedna od najintrigantnijih karakteristika izložbe jest upravo ta sloboda. Umjetnici su slobodno istraživali i interpretirali teme na načine koji odražavaju široku paletu emocija, ideja i perspektiva. Od apstraktnih kompozicija do figurativnih prikaza, svaka slika predstavlja vlastiti put ka slobodi izraza.

Izložbu je dodatno obogatila raznolikost tehnika i stilo-

va koje su umjetnici koristili. Od klasičnih tehnika poput ulja na platnu do suvremenih eksperimentalnih pristupa, posjetitelji su uživali u raznolikosti umjetničkog izraza. Bila je to prigoda da se istraže granice i sloboda umjetničkoga stvaralaštva.

Ovom je izložbom svaki posjetitelj mogao pronaći svoj vlastiti put razumijevanju i doživljavanju slobode u umjetnosti, ispunjavajući prostor galerije različitim perspektivama, emocijama i iskustvima.

Foto: dš

Izložba je bila izuzetno dobro posjećena.

PO DVAJSETIH LETIH DOPOLNITEV ZAKONA O JAVNI RABI SLOVENŠČINE

Ob vročih razpravah o Zakonu o hrvaškem jeziku, ki ga je sabor sprejel konec januarja, je zanimivo spomniti, da je bil v Sloveniji podoben zakon sprejet že leta 2004 in da je prav zdaj na mizi njegova dopolnitev, za zaščito slovenščine v digitalnem svetu.

 Ilinka Todorovski

Medtem ko je bil računalniški operacijski sistem Windows poslovenjen že pred tremi desetletji, pa podjetje Apple, kljub vse večjemu številu slovenskih uporabnikov zlasti med pametnimi mobilniki iPhone, ni poslovenilo svojih operacijskih sistemov in storitev. Podobno je z video storitvami na zahtevo: v slovenščini so dostopne na HBO, medtem ko Netflix, Disney+ in še nekatere platforme ne ponujajo izbire slovenščine. Takšne primere najdemo tudi med proizvajalci osebnih avtomobilov, bele tehnike, zabavne elektronike in nekaterih drugih naprav, namenjenih množičnemu trgu. Z novelo zakona, ki jo je v parlamentarno proceduro posredovala vlada **Roberta Goloba**, tudi za digitalne storitve, namenjene slovenskim uporabnikom, veljajo pravila javne rabe slovenščine; to pomeni, da so jim ponudniki dolžni zagotavljati storitve v slovenskem jeziku.

☐ V javni komunikaciji je obvezna raba slovenščine

V skladu z Zakonom o javni rabi slovenščine mora govorno in pisno sporazumevanje na vseh področjih javnega življenja v Republiki Sloveniji potekati v slovenščini. To pomeni, da je slovenski jezik treba obvezno uporabljati pri komunikaciji javnih uslužbencev, pripravi javnih obvestil, navodil, prireditev, poimenovanju javnih in zasebnih organizacij, poslovanju s strankami in označevanju izdelkov, v vzgoji in izobraževanju, medijih, oglaševanju itd. Izjema so raba jezika na območjih italijanske in madžarske narodne skupnosti, jezik verskih obredov in umetnostnih besedil. S slovenščino, ki je eden od uradnih jezikov Evropske unije, se Republika Slovenija v predstavlja tudi v mednarodnih stikih.

Država mora omogočati javno rabo slovenščine in podpirati izvedbo znanstvenih raziskav o jeziku, spodbujati širjenje jezikovne zmožnosti ter skrbeti za razvoj in kulturo jezika. Za spremljanje uresničevanja zakona

in oblikovanje slovenske jezikovne politike je zadolženo Ministrstvo za kulturo, v okviru katerega deluje tudi Služba za slovenski jezik.

☐ Kazni do 40 tisoč evrov

Globe za kršitelje so kar visoke, od 3 tisoč do 40 tisoč evrov, velikokrat pa so le opozorjeni, da ne ravnajo prav, če denimo nimajo spletne strani v slovenščini, če prirejajo okrogle mize ali dogodke le v tujem jeziku, če ne prevedejo oglasa, gesla, časopisnega naslova, če ne izdajo računa v slovenščini.

Nad spoštovanjem zakona bdijo nadzorni organi, predvsem Inšpektorat za kulturo in medije, v manjšem obsegu pa tudi Agencija za komunikacijska omrežja in storitve (glede deležev slovenščine v javnih medijskih programih), Tržni inšpektorat (glede rabe slovenščine pri poslovanju s potrošniki), Inšpektorat za šolstvo in šport (glede rabe slovenščine v vrtcih in šolah in drugi). Področje podrobneje urejajo še nekateri predpisi, denimo uredba o potrebnem znanju slovenščine za posamezne poklice oziroma delovna mesta v državnih organih in javnih službah.

Foto: amzS

Z novim zakonom bo obvezna slovenščina tudi v avtomobilskih elektronskih napravah.

UJMA - SLOVENSKA BESEDA LETA

Poplave in plazovi so močno zaznamovali leto 2023 v Sloveniji, zato ni presenetljivo, da je beseda leta postala ujma, z njo povezana pa je tudi kretnja leta: solidarnost.

Izbor je potekal že osmič, in sicer pod pokroviteljstvom ZRC SAZU. Za naslov so se potegovale: zal, vojna, »štempljanje«, osebni zdravnik, UI (umetna inteligenca), nevihtna celica, nutrija, draginja, gentrifikacija, bralna pismenost. Že iz tega nabora je razvidno, da so v igri besede, ki posebej prav leto, ki je minilo, in smo jo slovenski govorniki v tem letu še posebej pogosto uporabljali. Dozdajšnje lavreatke so bile: gasilec, 2022; PCT, 2021; karantena, 2020; podnebje, 2019; čebela, 2018; evropski prvaki, 2017; begunec, 2016.

Foto: had.si

Konkurenca je bila huda, zmagala pa je verjetno ena (žal) največkrat uporabljenih besed v letu 2023 - ujma.

PRIPOROČILO ZA BRANJE

NOVA KNJIGA MLADEGA ZDRAVNIKA, PRVENEC NAJUSPEŠNEJŠEGA SLOVENSKEGA POLITIKA IN PRVI ROMAN UGLEDNEGA PREVAJALCA

Vodja osrednje slovenske knjižnice na Hrvaškem Vedrana Kovač Vrana tokrat priporoča v branje naslednje knjige:

- ☐ *Znanost mirnega življenja*, David Zupančič, Mladinska knjiga, 2023

Nova knjiga priljubljenega zdravnika je pripoved o iskanju miru v hektičnem vsakdanjiku. Knjiga temelji na avtorjevih lastnih izkušnjah in izzivih, hkrati pa ima močno znanstveno podlago, saj so nasveti podprti s citiranjem več kot 70 strokovnih raziskav.

Zaradi naporov, ki spremljajo študij medicine in zdravniški poklic, se je David Zupančič

že zgodaj začel ukvarjati s čuječnostjo, učinkovito in priljubljeno metodo za obvladovanje stresa in doseganje stanja polne prisotnosti v danem trenutku. Za njim je dvanajst let raziskovanja, preučevanja in prakticiranja te metode, ki mu je, kot pravi, spremenila življenje. Knjiga je zasnovana poljudno, praktično, in nas spodbuja k refleksiji, obenem pa nam ponuja uteho, da v boju z

zahtevami sodobnega sveta vendarle nismo sami.

»V trenutku, ko presežeš to skepsu, da meni pa ja ni treba delati na sebi, se odpre neskončno priložnosti. Takrat, ko nehaš živeti z mantra tak pač sem, sprejmite me, lahko prevzamete odgovornost zase in postaneš bolj podoben tisti različici sebe, ki te bo lahko iskreno navdušila. Onkraj cinizma se začne prava rast.« (odlomek iz knjige)

»David med pisanjem postaja bralčev nevsiljivi prijatelj ali vodnik, saj spleta niti osebnega, strokovnega in univerzalnega, prežete z dobršno mero humorja, v prepričljivo in zaupanja vredno celoto.« (Iz spremnega besedila prof. dr.

Boruta Škodlarja)

David Zupančič (1991, Ljubljana), je že v zgodnjem otroštvu začel s pisanjem pravljic, pri tem pa je uporabil kar dedijev star tipkalni stroj. V gimnazijskih letih je napisal dve avtorski dramski besedili (*A je važno* in *V tej sobi*) in ju z dramsko skupino gimnazije tudi uprizoril v Cankarjevem domu. Prejeli sta nagrado na Festivalu sodobnih umetnosti mladih Transgeneracije.

Med študijem medicine je ustanovil dramsko skupino Kortekst, v okviru katere so uprizorili štiri večje produk-

cije, igranje na velikih odrih Šentjakobskega gledališča in Španskih borcev.

V petem letniku študija je opravil kroženje na Centru za napredovalo srčno popuščanje v Houstonu, ZDA. Leta 2016 je zaključil študij in pridobil naziv doktor medicine, dva meseca po diplomi pa je s skupino petih prostovoljcev odšel na trimesečno humanitarno medicinsko odpravo v Zambijo, kjer je delal v Misijonski bolnišnici Nangoma.

Po povratku je opravil pripravništvo v Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani in se prijavil na specializacijo iz infektologije, s katero je pričel marca 2018. V času epidemije COVID19 je bil kot zdravnik specializant neprestano vključen v delo na urgentnih in intenzivnih enotah kliničnega centra in v tem času napisal tudi svoj knjižni prvenec *Življenje v sivi coni*, ki je izšel oktobra, 2022 in v štirih dneh podrl vse prodajne rekorde.

☐ *Zmaga je začetek*, Borut Pahor, Beletrina, Ljubljana, 2023

Vse življenje nas učijo, da je pot pomembnejša od cilja, nihče pa nam ne pove, da so najpomembnejše in najbolj odločilne tiste poti, ki jih začrtamo in opravimo šele po tem, ko zastavljeni cilj dosežemo. Pahorjev knjižni prvenec *Zmaga je začetek* nam s pomočjo avtorjeve neizpodbitne avtoritete serijskega (političnega) zmagovalca in njegovih

dolgoletnih življenjskih in političnih izkušenj to pot uspe predstaviti v nadvse nazorni, razgibani in s praktičnimi primeri iz domačega in mednarodnega družbenega prostora podprti pripovedi. Poti, ki jih zmagovalci uberejo po osvojenem cilju, so namreč tiste, ki med njimi začrtajo pomembne osebnostne razlike, te pa imajo velik vpliv na celo družbo.

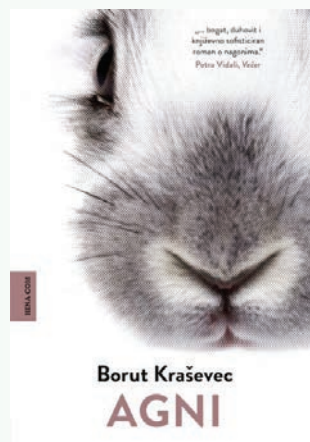
Kajti samo prvaki lahko v izpolnitvi zastavljene naloge uzrejo možnost novega začetka. In prav ta je tisto, zaradi česar se je bilo vredno potruditi vse do cilja, saj zmagovalcu omogoča vplivati na tok družbenih dogodkov in utreti pot tudi prikrajšanim in šibkejšim od sebe.

Borut Pahor (1963) je del slovenske politike že več kot trideset let. Od leta 1990, ko je bil prvič izvoljen v Skupščino Republike Slovenije, je bil na volitvah za različne politične položaje izvoljen kar devetkrat zapored. Bil je slovenski in evropski poslanec, predsednik parlamenta in vlade ter predsednik države. V tem smislu je najzmagovitejši slovenski politik samostojne in demokratične Republike Slovenije. V politiko je vstopil že v srednješolskih letih. Leta 2008 je stranko Socialni demokrati popel-

jal do zmage na volitvah in nato postal predsednik devete vlade Republike Slovenije. Za predsednika države je bil prvič izvoljen leta 2012, leta 2017 pa so mu volivci podelili še drugi mandat. V desetih letih na čelu države si je prizadeval biti predsednik vseh, tvorno je skušal povezovati narodno in državljansko skupnost in se še posebej zavzeto trudil za spravo zaradi državljskega razkola med drugo svetovno vojno in po njej. Ves čas svojega političnega udejstvovanja je bil privržen Evropi in zagovornik mirnega reševanja sporov.

Je prejemnik številnih odlikovanj in priznanj. *Zmaga je začetek* (Priročnik za politične & druge začetnike) je njegova prva knjiga.

☐ *Agni*, Borut Kraševc, Lud Šerpa, 2020

Roman *Agni*, za katerega je leta 2021 dobil Delovo nagrado kresnik za najboljši slovenski roman, je ljubezenska drama, spletena iz treh pripovednih linij: živalske (kunka), dekliske (dekle v času spolnega zorenja) in odrasle (trije odrasli liki, ki tvorijo ljubezenski trikotnik – dekletov oče, mama in teta). Zunanji okvir daje romanu življenje kunke od

njenega rojstva do smrti. Če ne štejemo vodilne teme »eros – tanatos«, ki je nadčasna, je roman tukaj in zdaj najbolj aktualen zaradi živalske teme, ki pa je avtor ne obravnava trendovsko, a mpak ustaljene predstave sodobnega urbanega človeka o živalih (žival = hišni ljubljencek) sooča s svetom rejnih in divjih živali, ki niso sterilizirane in izvzete iz boja za obstanek. Toda glavna kvaliteta romana ni opis živalskega sveta kot takega, ampak preplet vseh treh pripovednih linij, ki odsevajo druga v drugi, se medsebojno opomenjajo ter iz nepričakovanih gledišč razkrivajo nekatere tabuirane teme (incest, karnibalizem, poligamija). Na kompozicijski ravni se avtor z izmenjavanjem pripovednih gledišč ves čas poigrava z bralskimi pričakovanji in dosega močne učinke.

Borut Kraševc, rojen leta 1973 v Ljubljani, je študiral primerjalno književnost in ruščino. Študija ni dokončal, tudi zato, ker se je leta 1999 povsem posvetil prevajanju. Knjižno je objavil več kot 45 prevodov iz ruščine, prevajal pa je filozofijo, literarno teorijo, religiozno misel in predvsem prozo. Leta 2004 je prejel nagrado za najboljšega mladega prevajalca za prevod romana Viktorja Pelevina *Čapajev in Praznota*. Leta 2014 je prejel Sovretovo nagrado za roman Viktorja Pelevina *Sveta knjiga volkodlaka*. Svojo prozo, ki jo je začel pisati pred leti, pa je objavjal v reviji Literatura in na spletnem portalu za književnost in mišljenje.

KO ZDRUŽIMO PRIJETNO S KORISTNIM

Prav gotovo mnogi vedo, da v Slovenskem domu Zagreb poteka tečaj slovenščine, vendar jih veliko ne ve, kako to učenje izgleda v praksi. Zato tukaj navajamo nekaj osnovnih informacij o tem, v želji, da bi se nam še kdo pridružil.

 Gordana Đurđević

Pouk slovenskega jezika poteka vsak ponedeljek v dveh skupinah, začetna ob 18.30 uri, nadaljevalna ob 17.00 uri. Skupini sta majhni, njuno število se spreminja, udeleženci smo različnih starosti, od zelo mladih do nekoliko starejših in upokojencev. Različni smo tudi po poklicih in interesih, se pa med seboj dopolnjujemo. Nekateri se želijo naučiti ali izpopolniti v slovenščini, ker imajo v Sloveniji sorodnike, ker njihovi predniki izvirajo iz Slovenije, drugim bi znanje slovenskega jezika prišlo prav zaradi poklicnih ali delovnih potreb, saj načrtujejo, da bi si nekoč morda poiskali delo v Sloveniji, spet tretji pa tečaj slovenskega jezika obiskujejo, ker želijo koristno preživeti prosti čas, spoznati nove ljudi, se naučiti nekaj novega in si razširiti horizonte. Razen knjig je tu vedno pogovor, teme so aktualne,

vsakogar se posluša, vsak ima pravico do svojega mnenja in vsak lahko ima svoj predlog. Na tečajih si pogosto ogledamo kak film z različnih področij, od zgodovinskih do glasbenih. Vsi tečajniki tudi vedno bolj ugotavljamo, kako malo informacij imamo o Sloveniji, pa čeprav živimo blizu meje. Zdi se nam, da so edine informacije, ki jih imamo o Sloveniji, povezane s politiko, politika pa je pokvarljivo blago, medtem ko se med ljudmi dogaja veliko prijetnejših in lepših stvari, od kulture, umetnosti, zabave in podobno.

Enkrat na leto gremo tudi na izlet nekam v Slovenijo. Lani smo obiskali Ljubljano in kot vselej smo se imeli lepo. Če dodamo še, da na tečaju ni ocenjevanja in ni izpitov, nam lahko verjamete, da je učenje prijetno in koristno. Veseli bomo, če se nam bo še kdo pridružil.

Foto: gt

Učenci nadaljevalne skupine slovenskega pouka.

DIJAKI SLOVENSKEGA JEZIKA SPOZNAVALI ŠTAJERSKO PRESTOLNICO

Po izjemno pozitivni lanski izkušnji, ko smo z dijaki, ki obiskujejo izbirni predmet Slovenski jezik in kultura po modelu C na Gimnaziji Lucijana Vranjanina, obiskali Novo mesto, smo se letos 14. marca odpravili v Maribor.

 Jure Plut

Vremenska napoved je bila točna: ob prihodu v Maribor se je zjasnilo in spomladanska toplina nas je spremljala ves dan. Dijaki so bili v Mariboru prvič, a tudi profesor je štajersko prestolnico doživel kot nekaj povsem novega - predvsem zaradi doživetega vodenja **Marka Mandira**. Operni pevec in predsednik Hrvaškega kulturnega društva v Mariboru (HKDM) si je za nas vzel celo dopoldne! Skupaj z umetniškim direktorjem mariborske opere **Simonom Krečičem** nas je sprejel v Slovenskem narodnem gledališču. V prijetnem pogovoru v kavarni gledališča sta nam predstavila svoji poklicni poti, beseda pa je nanesa tudi na opero kot umetnost ter na to, kako jo lažje razumeti in doživeti. Nekaj vprašanj so po slovensko postavili tudi dijaki.

Ekskluzivno vodenje smo nadaljevali po prostorih gledališča, kjer smo imeli možnost videti prav vse: od zaodrja, baletnih dvoran do prostorov s kostumi. Gospod Simon je v tem času odšel na generalko, ki smo jo na kratko poslušali tudi mi, gospod Marko pa nas je popeljal še do

lenta in drugih lepih koticov Maribora. Ustavili smo se na Trgu svobode in za glasilo HKDM *Croata* napravili kratek intervju. Z Markom Mandirom smo med drugim spregovorili o iniciativah, ki povezujejo Hrvate in Slovence v Mariboru, kot je na primer klapa Dalmari.

Nato smo se prepustili zanimivemu in doživetemu vodenju gospe **Ivane** iz Pokrajinskega muzeja. Kljub relativno hitremu in narečnemu govoru strokovnjakinje, ki je dodatno popestril naš obisk muzeja, so dijaki brez težav sledili zgodbi Maribora in njegove okolice vse od prazgodovine do današnjih dni. Posebej se nam je vtisnilo v spomin elegantno pohištvo, ob katerem so uživali nekdanji veljaki. Po okusnem kosilu smo se sprehodili do treh ribnikov, nato pa pot nadaljevali do avta in nazaj do našega Zagreba.

Na izletu so se dijaki vsekakor veliko novega naučili, izkoristili pa so ga tudi, da se med seboj bolje spoznajo. In kdo ve, morda se kdo od njih vrne v Maribor, da začne svojo študijsko pot.

Foto: Jure Plut

Tako so trije od štirih opisali svoje vtise po vrnitvi iz Maribora:

David: „Zdeli so se mi zanimivi prostori in hodniki gledališča, kjer nas je na zabaven način vodil gospod Marko Mandir. Tudi ostanki obzidja in Muzej najstarejše trte so bili zanimivi. Najbolj mi je bil všeč lokal za kosilo, ker je bil zelo edinstven in zanimiv, prav tako cerkev in Pokrajinski muzej Maribor. Najbolj od vsega pa mi je bil všeč pristop opernega pevca Marka Mandirja, ki nas je vodil skozi mesto.“

Petra: „Izlet mi je bil zelo všeč, še posebej pa mi je bilo zanimivo, da nas je operni pevec Marko Mandir, ki je iz Zagreba, popeljal po mestu in pokazal kako je videti v

zakulisju gledališča. Pokrajinski muzej je zanimiv, ker prikazuje življenje Mariborčanov v preteklih stoletjih. Mesto mi je bilo zelo všeč in ga bom zagotovo še obiskala.“

Damir: „Izlet v Maribor je bil pravi potop v zgodovino in dogodke tega mesta in njegove okolice. Izjemno zanimivo in poučno mi je bilo na kratko opazovati vajo orkestra v Narodnem gledališču. Prav takšni trenutki raziskovanja kulturne scene mesta so pustili trajen vtis na nas vse. Obiskali smo tudi mestni park in spoznavali lepoto narave okoliških pokrajin. Iz Maribora smo odnesli spomine na nepozabna doživetja. Izlet ni samo razširil naših obzorij, ampak tudi ustvaril trajnih vezi, zato bomo to potovanje za vedno ohranili v naših srcih.“

DVOJEZIČNA PRAVLJICA

V NAROČJU DOBREGA VELIKANA V SLOVENŠČINI IN HRVAŠČINI

Zelo malo slovenskih pravljic, namenjenih razvoju bralne kulture v predšolski in zgodnji šolski dobi, je prevedenih v hrvaščino. V Zvezi slovenskih društev na Hrvaškem (Zveza) se je zato lani porodila zamisel o prevodu in tisku slovenske pravljice *V naročju dobrega velikana* avtorice Helene Janežič.

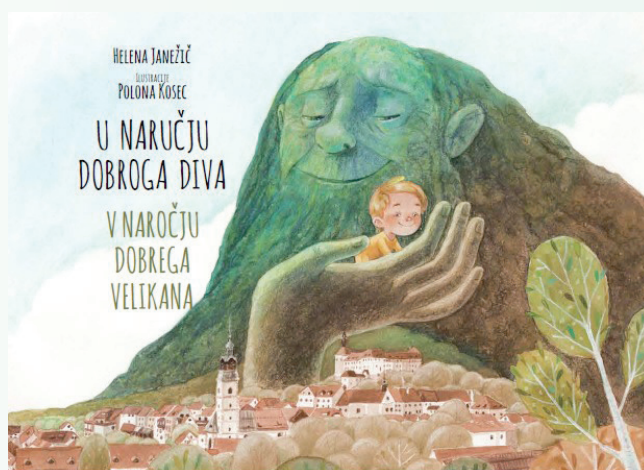

Saša Kernjak Zubović

V dogovoru z avtorico je Zveza pripravila dvojezično različico pravljice v slovenskem in hrvaškem jeziku. Za prevod v hrvaščino je poskrbel **Sebastian Jajtić**, študent slovenskega jezika in književnosti na Filozofski fakulteti v Zagrebu, v sodelovanju z lektorico slovenskega jezika na Filozofski fakulteti v Zagrebu **Simono Gotal**. Besedilo je pregledala in lektorirala profesorica na Univerzi v Pulju **Kristina Riman**, ki svoj znanstveni interes namenja književnosti za otroke in mladino. Ilustracije so ostale enake izvorniku, grafično opremo je prispevala **Polona Kosec**, ki je poskrbela tudi za ilustracije in dizajn v prvotni slikanici. Slikanica bo služila kot didaktično gradivo za učenje slovenskega jezika na Hrvaškem. Namenjena bo otrokom od 3. do 11. leta starosti, lahko pa jo bodo uporabljali tudi starejši otroci, ki se prvič učijo slovenskega jezika. Namen dvojezične izdaje je spoznavanje in učenje slovenskega jezika ter širjenje besednega zaklada. V letu 2024 je načrtovana tudi predstavitev pravljice vzgojiteljem in učiteljem slovenskega jezika (razredni

pouk) ter slovenskim društvom na Hrvaškem, ki imajo med svojimi člani tudi mlajše otroke.

Projekt so podprli hrvaško Ministrstvo za znanost in izobraževanje, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Inštitut za narodnostna vprašanja ter Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

OČE MED USTANOVITELJI TEHNIČNE FAKULTETE, SIN TEKSTILNO-MEHANIČNEGA ŠTUDIJA V ZAGREBU

V akademskem življenju Zagreba je slovenska rodbina Boncelj pustila pomembno sled. Oče Josip je l. 1927 ustanovil Zavod za konstrukcijo strojnih delov in velja za enega od očetov zagrebške tehniške fakultete, sin Marko pa je bil v 70. letih prejšnjega stoletja eden od ustanoviteljev tekstilno-mehanične smeri na študiju tekstilne tehnologije.

 Ilinka Todorovski

Josip Boncelj je v Zagreb prišel med obema vojnama, ko je postal redni profesor strojništva na tehnični fakulteti. Takrat je dal na Andrijevičevi ulici 3, nedaleč od Bolnišnice milostnih sester, zgraditi dvonadstropno hišo, po načrtih arhitekt Hugona V. Schela. Vila, v kateri je živel z družino, stoji še danes, ko na Hrvaškem ne živi več noben njegov potomec.

□ Josip Boncelj (Železniki, 1884–Celje, 1971)

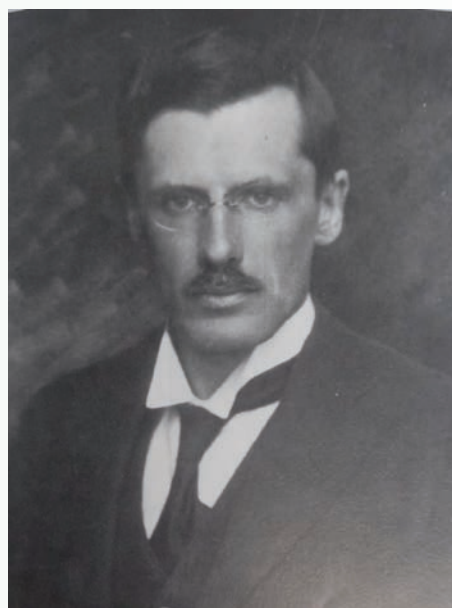
Josip se je rodil v osrčju Selške doline na Gorenjskem, v gostilničarski družini očeta Jožefa in matere Terezije, roj. Gavbe. Njihov dom, po domače Bonceljnova hiša, je še danes arhitekturni biser Železnikov.

Po končani gimnaziji v Ljubljani se je vpisal na dunajsko politehniko, kjer je študiral elektrotehniko. L. 1909 je doktoriral s področja centrifugalnih črpalk. V dunajskem obdobju je spoznal tudi Milana Vidmarja, kasneje najbolj znanega slovenskega elektrotehnika in prvega slovenskega šahovskega vele mojstra ter največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja.

Prvo zaposlitev je dobil v strojni tovarni Bron Boveri Werke na Dunaju, poklicno pot pa je nadaljeval v podjetju Siemens-Schuckertwerke v Nürnbergu. Po koncu prve svetovne vojne se je vrnil v Slovenijo in postal direktor ljubljanskega podjetja Strojna tovarna in livarna, ki jo je uspešno moderniziral iz obrtniškega v industrijski pogon. L. 1925 je v rojstnem kraju zagnal proizvodnjo risalnih žebličkov. Delavnico je kmalu prodal, a se je ta dejavnost v Železnikih ohranila do danes. Še kot podjetnik je bil povabljen k sodelovanju na novous-

tanovljeni Univerzi v Ljubljani. L. 1923 je začel na Tehnični fakulteti predavati mehansko tehnologijo.

Ko so v Zagrebu l. 1926 tehnično visoko šolo preoblikovali v tehnično fakulteto, se je Josip Boncelj prijavil za rednega profesorja za elemente strojev in dvigal na katedri za strojništvo. L. 1927 je ustanovil Zavod za konstrukcijo strojnih delov in kot njegov predstojnik vzpostavil laboratorij za znanstveno proučevanje strojnih delov. Ker so se iz njega razvili številni laboratoriji zagrebške tehnične fakultete, velja za enega od ustanoviteljev te fakultete. Po vojni so ga upokojili, a

Josip Boncelj.

(Vse fotografije iz družinskega arhiva hrani Josipov vnuk Gregor Boncelj.)

Josip Boncelj s sodelavci v laboratoriju v Zagrebu.

je še nekaj let delal na fizikalnem inštitutu za standardizacijo. Na prošnjo sodelavcev Instituta Jožef Stefan je l. 1960 napisal knjižico Jožef Stefan in njegovo delovanje na področju elektrotehnike. Kmalu po tem je ovdovel in se čez čas preselil k sinu Primožu, ki je takrat živel v Celju. Tam je tudi umrl. Pokopan je v družinskem grobu v Železnikih. Na svoj rojstni kraj je bil vse življenje močno navezan in se je tja pogosto vračal. Kot poseben izraz naklonjenosti je dal uliti bro-

nast zvon za Krekovo planinsko koč, ki so jo na vrhu bližnjega Ratitovca postavili l. 1925. Zvon je danes na ogled v muzeju v Železnikih.

□ Marko Boncelj (Nürnberg, 1913–Zagreb, 1988)

Edini Josipov sin, ki je šel po očetovih poklicnih stopinjah, je bil Marko. Diplomiral je iz strojništva na Tehnični fakulteti v Zagrebu, kasneje pa se je v Aachnu specializiral za tekstilno tehnologijo. Kot pogonski inženir je

Josip in Milena Boncelj na vrtu zagrebškega doma.

Bratje Marko, Jože in Primož Boncelj.

bil zaposlen v predilnici Litija, tovarni Tivar v Varaždinu in podjetju Elka v Zagrebu. Velik del poklicne poti pa je namenil znanstvenemu in pedagoškemu delu. Bil je učitelj na Obrtni šoli, Tehnični tekstilni šoli in Višji tekstilni šoli v Zagrebu. Od l. 1973 in vse do upokojitve l. 1981 je bil predavatelj na Tehnološki fakulteti, kjer je bil med ustanovitelji in prvimi predavatelji tekstilno-tehnične smeri na študiju tekstilne tehnologije. Napisal je tudi dve strokovni knjigi.

☐ Povezane rodbine Boncelj, Kogoj, Sonc

Josip Boncelj si je družino ustvaril z Mileno Sonc (1891–1962), ki ga je pet desetletij spremljala na njegovi poklicni poti in se z njim tudi selila. Poleg prej omenjenega Marka mu je rodila še dva sinova.

Najstarejši sin Jože Boncelj (1911–1986) je v Zagrebu študiral pravo, v Pragi in na Dunaju pa zavarovalniško matematiko. V obdobju NDH se je zaradi ilegalnega dela v zagrebški osvobodili fronti za las izognil smrti:

ustaši so ga l. 1944 aretirali, odvedli v zapore na Savski cesti in obsodili na smrt z obešanjem. Obsodbo so po posredovanju vplivnih očetovih znancev, med njimi zagrebškega nadškofa Alojzija Stepinca, spremenili v zaporno kazen. Po vojni je do upokojitve na Ekonomski fakulteti v Ljubljani predaval ekonomiko zavarovalništva.

Najmlajši sin Primož Boncelj (1919–1990) je v Zagrebu doštudiral medicino. Med vojno je iz hrvaške domobranske vojske, v katero je bil mobiliziran, prestopil k partizanom. Do l. 1961 je bil kot zdravnik zaposlen v jugoslovanski vojski, nato je kot kirurg travmatolog deloval v Mariboru, Susedgradu in Celju, naposled pa se je zaposlil na Skupnosti zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja v Ljubljani.

Josipova žena Milena je bila iz učiteljske družine Antona Sonca in Avguste Svetelj. Milenin oče je bil nadučitelj v ljudski šoli v Železnikih in je tja l. 1907 pripeljal čipkarstvo, ki je še danes eden od zaščitnih znakov kraja. Iz družine Sonc sta bila tudi priznani slovenski in-

ternist Anton Sonc (1904–1974) ter inženir elektrotehnike in dolgoletni direktor Mestne elektrarne ljubljanske Stanislav Sonc (1893–1975).

V Zagrebu je z družino živela tudi Milenina sestra Amalija Sonc (1894–1977). Bila je zdravnica, poročena s Franjem Kogojem (1894–1983), začetnikom znan-

stvene dermatovenerologije na Hrvaškem in enim od očetov Slovenskega doma Zagreb. Tudi njuni hčerki sta se zapisali hrvaški znanosti: Verena Kogoj Bakić (1923–2002) ginekološki medicini, Breda Kogoj-Kapetanić (1928–2020) pa primerjalni književnosti.

Josip Boncelj (desno) s svakinjo Malko Sonc in njenim možem Franom Kogojem I. 1920 v Parizu.

Viri: Gregor Boncelj: »Josip Boncelj«, *Železne niti*, 7/2010, 113–145; spletni leksikoni:

<https://tehnika.lzmk.hr/boncelj-josip>; <https://tehnika.lzmk.hr/boncelj-marko/>; <https://hbl.lzmk.hr/clanak/2378>;

<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi146207/>; <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi593004/>;

<https://hmmf.hazu.hr/franjo-kogoj/>; <https://hbl.lzmk.hr/clanak/kogoj-bakic-verena>;

<https://www.enciklopedija.hr/clanak/kogoj-kapetanic-breda>.

Ali ste vedeli

ALI STE VEDELI ...

... da je meja s Hrvaško najdaljša državna meja Slovenije. Po podatkih iz Statističnega letopisa Republike Slovenije 1992 meri 546 kilometrov, od tega je 306 kilometrov suhozemne in 240 kilometrov rečne meje. Zanimivo je, da je hrvaški Statistični ljetopis 1992 navedel, da je meja dolga le 501 kilometer.

ALI STE VEDELI ...

... da bi zagrebški list *Südslavische Zeitung*, ki je izhajal leta 1871, po številu slovenskih dopisov in povezovanju hrvaških in slovenskih interesov lahko šteli za prvo skupno hrvaško – slovensko glasilo. Sourednik časopisa je bil Josip Jurčič.

ALI STE VEDELI ...

... da je leta 1880 v tedanji banski Hrvaški kar 20.102 ljudi kot materni jezik navedlo slovenščino.

ALPINISTIČNI ČETRTEK

ZGODOVINA SLOVENSKEGA ALPINIZMA IN GORNIŠTVA

V Slovenskem domu Zagreb se je 29. februarja nadaljeval cikel predavanj Alpinistični četrtek, s katerim sta Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb in Slovenski dom v sodelovanju z Željkom Žarkom iz založbe Libricon, Markom Vukovićem iz pobude Plezati je treba in Komisijo za alpinizem pri Hrvaški planinski zvezi pred dvanajstimi leti začela približevati slovenski alpinizem Slovencem in tudi vsem drugim ljubiteljem gora v hrvaški prestolnici. Prisotne sta pozdravila predsednik Slovenskega doma Darko Šonc in Željko Žarak, ki sta se ozrla na dosedanje alpinistične četrtke in nadaljevanje uspešnega sodelovanja.

 Agata Klinar Medaković

V polni Prešernovi dvorani je imel dr. **Peter Mikša**, zgodovinar, alpinistični inštruktor, trener športnega plezanja in vodnik, izjemno zanimivo predavanje o zgodovini slovenskega alpinizma, podprto s projekcijo fotografij.

Osredotočil se je na začetke raziskovanja slovenskih Alp, začetke planinstva na Slovenskem in nacionalni boj med Nemci in Slovenci za gore, posledica katerega je bila boljša infrastruktura poti in koč. Spregovoril je tudi o tem, kdo je vplival na slovenski alpinizem, o njegovem razvoju in položaju, kot tudi o primerjavi s svetovnim alpinizmom, o največji svetovni nagradi za planinstvo in alpinizem - Zlatem cepinu (Piolets d'Or), o obdobju delovanja Paula Preussa in istoimenski slovenski nagradi za alpinizem.

Poudaril je, da so zimski/alpski športi in planinstvo od leta 1968, ko v Sloveniji podeljujejo priznanja za športnico/športnika leta, prejeli skupaj kar 45 odstotkov priznanj.

Posebej zanimiva so bila dejstva o Jakobu Aljažu in Triglavu, kot simbolu Slovenije in predmetu boja za državno samostojnost. Omenil je tudi številne pomembne slovenske alpiniste in dodal, da je po njegovih ugotovitvah največji vseh časov Franček Knez, ki je zapostavljen in o katerem se premalo ve. Spregovoril je tudi o zimskih vzponih in zaledenelih slapovih Logarske doline.

Dr. Peter Mikša je predstavil tudi svoj zelo bogat opus knjižnih del, povezan s tematiko gora, ki zajema monografije *Slovensko planinstvo* (v soavtorstvu s **Kornelijo Ajlec**), *Zgodovina slovenskega alpinizma* (v soavtorstvu s pokojnim Urbanom Golobom) in *Kredar'ca* (v soavtorstvu z **Majo Vehar**).

Obiskovalci, med katerimi so bili poleg članov Slovenskega doma Zagreb in slovenskega veleposlanika na Hrvaškem **Gašperja Dovžana** tudi številni alpinisti in planinci iz Zagreba in okolice, so predavanje pospremili z velikim aplavzom.

Obe foto: akrm

OBISKAL JE VSEH 177 SLOVENSКИH PLANINSKIH KOČ

Med bolj ali manj rednimi obiskovalci slovenskih gora in hribov je kar veliko število državljanov Hrvaške in med njimi tudi precej naših rojakov. Razumljivo, najbližji alpski vrhovi so v Sloveniji in večina vrhov je vsaj za tiste s severnega dela Hrvaške dosegljiva v dnevu ali dveh. A redki med njimi se lahko pohvalijo, da so se uspeli povzpeli do vseh 177 planinskih koč v Sloveniji, kolikor jih upravljajo planinska društva. Eden od le nekaj tujcev, ki se lahko pohvalijo s takim dosežkom, je Tomislav Majnarić – Gile iz Delnic.

 Drago Balažič

Obiske vseh 177 koč je sklenil lani proti koncu leta. Pravi, da najprej sploh ni mogel verjeti, da mu je res uspelo. »Šel sem še enkrat vse preverjat; ali so vse fotografije tukaj, ali so res žigi iz vseh koč v dnevniku. In sem se prepričal, da vse drži. Posebej proslavljal pa tega nisem, le s pivom ali dvema. Sem pa bil vesel in ponosen, saj ne gre za majhno stvar. Šest let sem potreboval za to. Imam srečo, da imam svoje podjetje, v katerem se ukvarjam s spletno prodajo in si lahko sam razporejam čas. Potrebno je bilo veliko truda, časa, pa tudi denarja, toda vse to je poplačano z občutki, ki te prevzamejo ob obisku gora. Vsaka gora, vsak

hrib je nekaj posebnega, vsaka koča je drugačna, vsak oskrbnik je zgodba zase«, poudarja Gile, kot ga kličejo znanci in prijatelji. Teh si je veliko nabral med slovenskimi planinci, s katerimi se trudi govoriti slovensko. Mnogi so nad tem navdušeni, saj ga k temu nič ne sili, le želja, da bi si bil še bliže s slovenskimi planinci. Tudi ta pogovor je potekal v slovenščini in za nekoga, ki ima le občasne stike z jezikom, jo zelo dobro obvlada. V naravo je začel hoditi že kot otrok. Skoraj ni bilo konca tedna, da ne bi s starši šli kam ven, v naravno okolje. Že zgodaj je začel hoditi tudi v Slovenijo, v Kočevje, kjer ima bratranca. Kasneje je pot podaljšal

Na Jalovcu.

do osrednje Slovenije in slovenskih gora, Julijcev, Karavank, Kamniško-savinjskih Alp: »Ko sem tako obiskoval posamezne vrhove in užival v razgledih, sem se spraševal, kako je še kje drugje. In enkrat pred leti mi je v roke prišel dnevnik z vsemi kočami v Sloveniji in takrat sem sklenil, da bi morda lahko poskusil obiskati vse. Če mi uspe, prav, če ne, pa tudi. Prijateljica planinka iz Kočevja je rekla, da je to dosegljivo. Imela je prav. Je pa naporno. Ponavadi se najprej odpeljem do Ljubljane in se šele potem odločim, kam bom šel. Iz Delnic do Ljubljane je dve uri vožnje v eno smer, in še toliko nazaj, za vsak obisk gora porabim najmanj pet ur v avtu. In tudi kar drago je. Saj včasih imam družbo in si stroške poti razdelimo, vendar grem večinoma sam, ker se je težko uskladiti. Ampak ne glede na to, v hribih neizmerno uživam, ne samo zaradi prečudovite narave in razgledov, ampak tudi zaradi prijateljev, ki jih tam srečujem. Zdaj me že mnogi planinci in oskrbniki koč poznajo in ob prihodu pogosto slišim: glej ga, Gile je prišel«.

Tomislav Majnarić – Gile je poln hvale na račun slovenskih planinskih koč in njihovih skrbnikov. Koče so dobro oskrbljene in urejene. Skrbniki prijazni. Nikjer ga niso pustili pred vrati, četudi je bil dom že poln, se je prostor za spanje pač našel na klopeh ali na mizi, a strehe nad glavo mu nikoli nikjer niso odrekli. Najlepše se mu zdijo koče na Kofcah, ob Triglavskih jezerih, pa Pogačnikov dom na Kriških podih, koče na Vršiču, v glavnem visokogorske postojanke, kjer je tudi narava najbolj slikovita.

Kaj pa hribi na Hrvaškem in drugod? Ali tudi pleza? »Priznam, da hrvaške hribe slabše poznam kot sloven-

Na Triglavu.

ske. Konec koncev mi je do Julijcev bliže kot do Biokova. Vsako leto grem s prijatelji tudi v Italijo in Avstrijo, ampak Slovenija je nekaj posebnega, tudi zato, ker tukaj vselej srečam koga znanega in v Sloveniji se res počutim kot doma. Plezam pa bolj poredko, raje imam pohodništvo.«

Potem ko je obiskal vseh 177 gorskih koč, seveda ne bo nehal hoditi v hribe. Že kar nekaj časa sodeluje v akciji *Iz GEOSS-a na sto vrhov*, ki jo vodijo v Planinskem društvu Litija, kjer so določili 100 vrhov in gorskih postojank, ki jih je treba osvojiti. Kot pravi, mu tudi do tega dosežka manjka le še nekaj vrhov in morda bo njegov dnevnik z žigi z vseh teh točk poln že letos.

Na poti proti Vrtači.

ŠUNKA V TESTU IN AJDOVI ŠTRUKLJI Z OREHI

Leto je hitro minilo in že je za nami tudi eden največjih krščanskih praznikov, ki so ga mnogi po postnem obdobju z nestrpnostjo pričakovali. Tudi zaradi tradicionalnih, okusnih velikonočnih jedi, brez katerih si tega praznika skoraj ni mogoče predstavljati.

 Cvijeta Pandol

Velika noč je sicer za nami, a nikjer ne piše, da si jedi, ki so običajno ob tem prazniku na mizi, ne bi smeli privoščiti tudi v kakem drugem času. Bodo prav tako teknile, brez skrbi. Od tradicionalnih velikonočnih jedi smo tokrat izbrali dva recepta, morda vam prideta prav za kakšno bolj slavnostno druženje med letom ali pa si ju spravite za pripravo obložene mize ob velikonočnih praznikih prihodnje leto. Kadarkoli se boste odločili, da ju uporabite, pa to počnite z veseljem, saj veste: dobra volja gostitelja ali gostiteljice in lep nasmeš sta najlepši okras vsake mize.

☐ Šunka v testu

Šunka v testu je tradicionalna in zelo hvaležna (velikonočna) jed, ki ni zapletena za pripravo. Postreže se jo s sveže naribanim domačim hrenom, mlado čebulo, redkvicami in kuhanimi jajci.

1-1,5 kg prekajene šunke v kosu kuhamo približno eno uro. Pustimo da se ohladi v vodi. To lahko naredimo že dan prej.

Testo: 500 g gladke moke, 20 g svežega kvasa, 3 žlice olivnega olja, 1 žlička soli, 1 žlička sladkorja, 300 ml mlačne vode (približno), 4 žlice mlačnega mleka, 1 jajce.

Testo pripravimo tako da v moko dodamo kvas, ki je vzhajal v mlačni vodi in mleku z žličko sladkorja. Dodamo sol, olje in vodo ter zamesimo testo. Zgnetemo, pustimo da dvakrat vzhaja. Razvaljamo ga na približno 1-1,5 cm. Na testo položimo ohlajeno šunko, premazano z razžvrkljanim jajcem. Zavijemo šunko in spoje testa premažemo z jajcem ali vodo. Testo nabodemo z leseno palčko ali zobotrebcom. Malo testa pustimo ter iz njega oblikujemo okraske, katere z vodo ali jajcem prilepimo na vrh šunke. Pustimo še enkrat vzhajati približno 20 min. Testo premažemo z razžvrkljanim jajcem in pečemo približno 1 uro na 180 stopinjah.

Ohlajeno šunko v testu lepo narežemo in ponudimo s sveže ribanim hrenom, mlado čebulo, rdečim redkvicami in kuhanimi jajci.

☐ Ajdovi štruklji z orehi

Malo pozabljeno, a zelo vredno žitarico ajdo vse bolj odkrivajo moderni prehranski trendi. V slovenski kuhinji se uporablja že od nekdaj. Poskusite narediti ajdove štruklje, slane kot prilogo okusnemu pečenju ali sladke kot sladico.

Testo: 500 g ajdove moke, 500 ml vroče vode (približno), 1 žlička soli, malo pšenične ostre moke.

Nadev: 200 g mletih orehov, 150 ml vročega mleka, 50 g masla, 50 g krušnih drobtin, 1 jajce, 100 g sladkorja in limonina lupina (za sladko različico).

Preliv: 50 g masla, 50 g krušnih drobtin, 100 g sladkorja (za sladko različico).

Ajdovo moko damo v posodo in zalijemo z vročo vodo. Dobro premešamo in pustimo, da se ohladi.

Medtem pripravimo nadev. Orehe prelijemo z vročim mlekom in stopljenim maslom. Dodamo krušne drobtine in stepeno jajce ter sladkor in limonino lupino, če pripravljamo sladko različico.

Na desko, posuto s pšenično ostro moko, damo testo. Gnetemo in razdelimo na dva dela. Razvaljamo na debelino 5 mm, premažemo z nadevom in tesno zvijemo v zavitek. Položimo jih na gazo ali prticek, posut s krušnimi drobtinami, zavežemo s koncem in kuhamo v slani vodi približno 30 minut.

Kuhane vzamemo iz vode, pustimo, da se malo ohladijo, narežemo na rezine in prelijemo s prelivom. Najpogosteje so to krušne drobtine, popečene na maslu, z malo sladkorja za sladke štruklje. Za sladko različico lahko preliv naredimo iz sladke smetane s cimetom v prahom.

ZDAJ LAHKO PRIZNAMO: PUSIJI SMO

Pisalo se je leto 2019 in Toti list, satirična priloga, ki izhaja v Večeru, je priobčil prispevek, v katerem je avstrijske politike označil za pusije. Politično krizo v tistem letu so pri slovenskih severnih sosedih namreč rešili v nekaj dneh in z obličja Zemlje zbrisali pokvarjene politike. Zakaj pusiji? Ker pri nas (in pri vas na Hrvaškem) se ne odstopa, politične krize pa trajajo cele mandate.

 Rok Kajzer, Večer

Toti list ni ostal le pri oznaki »pusiji«. Nadaljeval je z »bedniki«. Namreč: podkanclerja **Heinza-Christiana Stracheja** in predsednika desničarske svobodnjaške stranke so ujeli na posnetku, na katerem je pred volitvami v zameno za politično podporo domnevni ruski bogatašnji ponujal pogodbe z vlado in izkazal interes za vpliv na medije. Namesto da bi vztrajal, se razglasil za nedolžnega in žrtev zarote stricev iz ozadja, je človek - pozor - odstopil. Ne samo kot podkancler, temveč tudi kot predsednik stranke. Za odstop z vseh funkcij v stranki in mesta vodje poslanske skupine FPÖ se je odločil tudi **Johann Gudenus**, ki je bil tudi na posnetku. Javnosti sta se celo opravičila. Kancler **Sebastian Kurz** (»Oh, kakšen mamin sinko«, je zapisal Toti list) – je takoj predlagal razpis predčasnih volitev, predsednik države **Van der Bellen** pa je to tudi storil. Vse se je odvijalo v pičlih nekaj urah.

(Pripis: Pisanje Totege lista so povzeli vsi pomembnejši avstrijski mediji z uglednim Die Presse na čelu. Tamkajšnji mediji so oznake iz Totege lista, da je Kurz "mamin sinček", Strache "pusi", Avstrija pa nestabilna demokracija, uporabili v glavnih naslovih. Avstrijski kolegi so seveda zaznali satiro in svojim bralcem pojasnili, da gre v resnici za norčevanje iz slovenske politike, kjer politiki po raznih aferah ne sprejemajo odgovornosti, najpomembnejši politiki pa ne ustreznih potez.)

No, toliko za ogrevanje.

Takrat smo se v Sloveniji čudili zgornjim sosedom in ugotavljali, da našim politikom niti na misel ne bi prišlo, da bi ob takšnih ali podobnih aferah odstopili. Ker to je pri nas pokončnost. Slovenski politik bi nemudoma razglasil, da je žrtev številnih zarot, na ulicah zbral podpornike in se z vsemi štirimi uprl tistemu, kar označujemo z besedami odgovornost, morala in etika. Nikomur ne bi prišlo na misel, da bi predlagal razpis predčasnih volitev ... Če skrajšam: v Sloveniji se politična odgovornost ob aferah ne prevzema, odstopa še manj, zasačeni s prs-

ti v marmeladi pa se radi okličejo za žrtve (najmanj komunističnih) zarot. Premieri ne predlagajo predčasnih volitev, saj morajo poskrbeti za svoje ministre in poslance, predsednik države (takrat je bil to **Borut Pahor**) pa namesto kritik raje na instagramu objavi fotografiji z maturantske parade in maratona. Toti list je svoj prispevek končal z besedami, da smo lahko srečni, da ne živimo v Avstriji.

Zdaj pa k bistvu.

V Sloveniji smo z odprtimi ustmi – in še bolj odprtimi ušesi – spremljali dramo na Hrvaškem. No, v resnici že nekaj mesecev (če ne že let) spremljamo izmenjavo komplimentov med vašim predsednikom republike in predsednikom vlade. To smo uspeli nekako konzimirati, saj imamo tudi pri nas politike in političarke, za katere nismo čisto prepričani, ali stojijo za šankom ali za pultom v parlamentu oziroma se sprašujemo, kako za vruga so uspeli pobegniti iz tistih ustanov, ki se jim reče, da so »zaprttega tipa«. Ob dialogu hrvaškega para pa smo poslušali ... in se učili nekih povsem novih hrvaških izrazov, ki jih nismo slišali ne v času nekdanje skupne države ne na naših počitnicah na morju. Lahko v bistvu rečemo, da smo precej obogatili naš besedni zaklad, ki pa ga – niti za šankom nekje v Dalmaciji – ne bomo uporabljali. Ker ni prijetno priti na plažo z modrim očesom ali mavcem na roki.

Kakorkoli, ko zdaj pogledamo staro primerjavo med avstrijskimi in slovenskimi politikami in jo projiciramo na Slovenijo in Hrvaško, lahko brez najmanjšega dvoma ugotovimo, da so naši politiki v primerjavi s hrvaškimi – pravi pusiji. Mamini sineki. Mehkužci. Copate. Veličine dialoga, ki ga dosegata **Zoran Milanović** in **Andrej Plenković**, naši ne bodo dosegli še vsaj naslednjih 100 let. In ko je

prezident Zoki vstopil še v bitko za bodočega premierja, je bilo jasno, da slovenska politika nima za burek. Kaj šele za futoško zelje.

In ker so torej naši politiki v primerjavi z vašimi pusiji, končujem svoj prispevek z besedami, da ste lahko srečni, da ne živite v Sloveniji.

Foto: Sašo Bizjak, Večer